

Utmätning, arv och testamente

*Kan arv och testamenterad egendom undantas
från utmätning?*

Emma Engström
Madelene Röding

Rättsvetenskap, kandidat
2025

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik, konst och samhälle

[Denna sida har avsiktligt lämnats tom]

Sammanfattning

I ljuset av den ökade skuldsättning som ägt rum i Sverige de senaste åren samt den säregna situation som uppstår när någon avlider, är frågan om utmätning av arv och testamenterad egendom både väsentlig och aktuell. Genom att undersöka regleringen kring successionsrätt och vilka faktorer som ska beaktas vid utmätning, har syftet med uppsatsen varit att utreda och analysera i vilka situationer arv och testamenterad egendom kan undgå att tas i anspråk för utmätning i förhållande till arvinges eller testamentstagares skulder. En rättsdogmatisk metod har använts för att besvara uppsatsens syfte. Resultatet av rättsutredningen visar att huvudregeln är att arv och testamenterad egendom kan utmätas för gäldenärens skulder. Ett sätt att undgå utmätning är genom ett arvsavstående, vilket innebär att en arvinge efter arvlåtarens död avstår från sitt arv. Ett annat sätt att undgå att arv utmäts är genom ett överlåtelseförbud i ett testamente eller gåvobrev.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
1. INTRODUKTION	4
1.1 INLEDNING	4
1.2 SYFTE OCH AVGRÄNSNING	5
1.3 METOD OCH MATERIAL	5
2. SUCCESSIONSRÄTT	6
2.1 RÄTT ATT TA ARV	6
2.2 LEGAL ARVSORDNING	7
2.3 LAGLOTT OCH TESTAMENTE	8
2.3.1 Återkallelse, tillägg och ändring	10
2.3.2 Klander av testamente	10
2.3.3 Jämkning av testamente	11
2.3.4 Förskott på arv	12
2.3.5 Förstärkt laglottsskydd	12
2.3.6 Jämkning av gåva	13
2.4 ATT UNDGÅ SITT ARV	14
2.4.1 Arvsavsägelse	14
2.4.2 Arvsavstående	15
2.4.3 Arvsöverlåtelse	16
2.4.4 Oredlighet mot borgenärer	16
3. UTMÄTNING	18
3.1 KRONOFOGDEN	18
3.2 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR UTMÄTNING	18
3.3 UTMÄTNINGSORDNING	20
3.4 UTMÄTNING AV FAST EGENDOM	20
3.5 ÖVERLÅTELSEFÖRBUD	22
3.6 HEMBUDSKLAUSUL	23
3.7 UTMÄTNING AV SAMÄGD EGENDOM	24
3.8 UTMÄTNING AV RÄTTEN TILL ARV	26
3.9 UTMÄTNING VID ARVSAVSTÄENDE	26
4. DISKUSSION	28
4.1 VAD HÄNDER OM EN ARVINGE HAR SKULDER HOS KRONOFOGDEN?	28
4.2 KAN ARV ELLER TESTAMENTERAD EGENDOM UNDANTAS FRÅN UTMÄTNING?	29
4.2.1 Kan en arvinge eller testamentsstagare undvika att ärvd egendom blir utmätt?	29
4.2.2 Kan en arvlåtare eller testator undgå att egendom blir föremål för utmätning?	30
4.3 AVSLUTANDE KOMMENTARER	32
KÄLLOR OCH LITTERATUR	33

1. Introduktion

I detta kapitel presenteras val av ämne och varför ämnet är intressant att studera. Vidare redogörs för uppsatsens syfte och avgränsningar samt metod och material.

1.1 Inledning

När en person avlider ska dennes förmögenhet, kvarlåtenskap, fördelas till andra. Fördelning av kvarlåtenskap kan ske på två sätt, genom arv eller testamente. Arv innebär att fördelning sker enligt vad som framgår i lag och testamente innebär att fördelning sker enligt arvlåtarens önskemål.¹ En viktig del i successionsrätten är den enskildes intresse av att själv få bestämma vad som händer med dennes egendom efter sin död, testationsfriheten, varvid även personer utanför den legala arvsordningen kan tillgodoses. Den enskildes önskan om att till exempel bevara viss egendom inom familjen eller om att egendom ska komma att tillhöra en specifik person kan dock i vissa fall komma i kläm, exempelvis på grund av reglerna om utmätning.

Svenskarnas samlade skulder hos Kronofogdemyndigheten² uppgår idag till 138 miljarder kronor. Vid årsskiftet var 436 996 personer registrerade hos Kronofogden, vilket från föregående år innebär en ökning med cirka 20 000 personer. Åldersgruppen med högst skuldbelopp är för närvarande personer mellan 35–54 år. Se nedan tabell över skuldbelopp per åldersgrupp.³

Åldersgrupp	2022	2023	2024
0–17	9 121 522	20 580 411	31 200 404
18–25	1 622 139 510	1 845 875 520	1 946 437 342
26–34	12 325 901 477	14 520 607 809	16 567 898 220
35–44	19 645 526 942	25 557 245 737	31 931 413 143
45–54	25 050 090 322	27 545 101 565	31 723 158 607
55–64	20 136 764 235	24 326 761 442	28 924 469 003
65+	22 660 890 656	25 282 957 523	26 841 778 589
Totalt	101 450 434 664	119 099 130 007	137 966 355 308

Figur 1 tabell över skuldbelopp per åldersgrupp

Mot bakgrund av den ökade skuldsättning som ägt rum de senaste åren framstår behovet av förutsägbara regler och kunskap om vilken egendom som kan bli föremål för utmätning som särskilt viktigt att ha kännedom om. Detta gäller inte minst i förhållande till egendom som en skuldsatt individ erhåller genom arv eller testamente. Det är till exempel möjligt att tänka sig

¹ C. Ramberg. *Malmströms Civilrätt*. 25. uppl. (Liber, 2018), s. 407.

² Senare benämnd Kronofogden.

³ Kronofogden. 27 januari 2025 Pressmeddelande. *Skulderna hos Kronofogden ökar snabbt*. <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2025-01-27-skulderna-hos-kronofogden-okar-snabbt>.

en situation där en arvlåtare äger en fastighet, en släktgård som dennes släkt haft i ägo under många år, som arvlåtaren önskar ska överföras till dennes arvingar och därefter leva vidare i släkten. Vad händer då om en av arvingarna har skulder hos Kronofogden? Är det i så fall möjligt att undgå att arvet utmäts? Samma typ av funderingar väcks också i relation till testamenterad egendom när en testamentstagare har skulder. För att skapa klarhet kring dessa frågor kommer vi utreda detta närmare inom ramen för denna uppsats.

1.2 Syfte och avgränsning

Syftet med denna uppsats är att utreda och analysera under vilka förutsättningar arv och testamenterad egendom kan undgå utmätning för arvinges eller testamentstagares skulder. Från syftet undantas de generella undantag från utmätning som kan göras med hänsyn till gäldenärens behov enligt 5 kap. 1–4 §§ utsökningsbalken.

1.3 Metod och material

I uppsatsen har en rättsdogmatisk metod använts, vilken syftar till att lösningen på ett rättsligt problem är att tillämpa en rättsregel på detsamma. Metodens studier innefattar en tolkning av de allmänt accepterade rättskällorna: lagstiftning, lagförarbeten, rättspraxis och doktrin.⁴ Databasen Juno har använts för att identifiera relevanta rättskällor. För att utröna de rättsliga förutsättningarna kring vad som sker med arv eller testamenterad egendom vid utmätning har relevanta delar av ärvdabalken och utsökningsbalken undersökts ingående. Förarbeten, rättsfall och doktrin har använts för att bringa klarhet i hur dessa lagbestämmelser ska förstås och i vilka situationer de är tillämpliga.

Sökord som ”utmätning av arv”, ”arvsavstående” och ”överlåtelseförbud” har använts i Juno för att hitta relevanta rättsfall till berörda avsnitt. Andra rättsfall har betonats i doktrin, exempelvis NJA 2010 s. 390. Vissa rättsfall har återfunnits i Juno under rubriken ”rättsfall” i tillhörande, berörd, paragraf. Vissa rättsfall har betonats i lagkommentar, exempelvis NJA 1993 s. 34. Rättsfallen har sedan analyserats för att visa hur gällande rätt har behandlats och tolkats i domstolen. Förarbeten har analyserats för att utläsa lagstiftarens intentioner med införandet av förevarande rättsregler. Doktrin har använts för att skapa en grundläggande, övergripande bild av respektive rättsområde. Med hänsyn till att uppsatsens ämne hittills inte har behandlats i doktrin i någon större utsträckning har dock användningen av doktrin varit begränsad, i förhållande till specifikt utmätning av arv och testamenterad egendom.

⁴ J. Kleineman. Rättsdogmatisk metod. M. Nääv & M. Zamboni (red.) *Juridisk metodlära*. 2. uppl. (Studentlitteratur, 2018), s. 21.

2. Successionsrätt

I nedanstående avsnitt behandlas regleringen kring arv och testamente. Detta innefattar vem som har rätt att ta arv, hur den legala arvsordningen kommer till uttryck samt regleringen kring testamente och laglott. Vidare klargörs hur en arvinge kan undgå att ärva.

2.1 Rätt att ta arv

Arv är en succession som sker i den ordning som lag anger. Regleringen kring rätten att ta arv återfinns i 1 kap. ärvdabalken (1958:637) (ÄB) som innehåller regler om villkoren för arvsrätt.⁵ Fördelning av kvarlåtenskap på arvingar samt universella testamentstagare kallas för arvskifte. Vid ett äktenskapsuppbrott genom ena makens död är det i första hand den efterlevande maken som ska överta egendom i boet.⁶ Om den avlidna efterlämnar barn som inte är makarnas gemensamma, särkullbarn, har dessa rätt att få ut sitt arv direkt enligt 3 kap. 1 § ÄB, men kan välja att avstå för efterlevande makes skull enligt 3 kap. 9 § ÄB. Efterlevande make har alltid rätt till den så kallade basbeloppsregeln. Detta innebär en rätt att få egendom till ett värde som motsvarar minst fyra prisbasbelopp enligt socialförsäkringsbalken (2010:110), om det finns tillräcklig kvarlåtenskap. Detta inkluderar vad maken fått vid bodelning och vad som är dennes enskilda egendom enligt 3 kap. 1 § 2 st. ÄB. Regeln blir aktuell om det finns ett särkullbarn till arvlåtaren som vill få ut sitt arv genast vid förälderns död.⁷ Sambor ärver aldrig varandra, i stället fördelas den avlidna sambons kvarlåtenskap enligt arvsordningen.⁸

I 1 kap. 1 § ÄB uppställs det att endast den som lever vid arvlåtarens dödstillfälle kan ta arv. Arvtagaren ska således ha överlevt arvlåtaren, minst en kort stund.⁹ Om flera dödsfall följer efter varandra, vilket kan vara fallet om exempelvis en familj omkommer i en trafikolycka, blir den exakta tidpunkten för varje dödsfall betydelsefull och avgörande gällande vem som är den rätta arvingen.¹⁰ Arvsrätten kan i vissa fall gå förlorad och preskriberas för en arvinge som inte gör anspråk på arvet inom 10 år från dödstillfället. Detsamma gäller för en testamentstagare, enligt 16 kap. 4 § ÄB.

Av proposition till ÄB framgår att det vid ett arvskifte, vilket särkullbarn ska vara delaktig i, kan finnas motstridiga intressen. Särkullbarnets medbestämmanderätt kan utgöra en viss svårighet för de andra dödsbodelägarna, speciellt i de fall då boets tillgångar huvudsakligen består av en släktgård. I propositionen framhölls att arvskiftet i sådana fall bör verkställas med hänsyn till önskemålet att gården ska bevaras inom släkten, varför särkullbarn således får åtnjuta sin lott i annan egendom än förevarande.¹¹

Vid fördelning av arvet efter den avlidne kan det i vissa fall behövas en bodelning för att utröna vilken egendom som ska tillfalla vilken arvinge.¹² Vid arvskifte ska andelarna beräknas och fördelas lika mellan arvingarna. Detta förrättas av arvingar och universella testamentstagare enligt 23 kap. 1 § ÄB. Arvingar kan komma överens om att egendomen ska fördelas på annat

⁵ G. Walin & G. Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, version 8A, (JUNO, 2025), kommentaren till 1 kap. ÄB.

⁶ A. Agell & M. Brattström. *Äktenskap, samboende, partnerskap*. 6. uppl. (Iustus Förlag, 2018), s. 233.

⁷ A. Eriksson. *Den nya familjerätten*, 12. uppl. (Nordstedts Juridik, 2020) s. 74.

⁸ Sveriges Domstolar, *Allmänna arvsregler*. (2021). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/allman-na-arvsregler/>

⁹ A. Wickström, U. Komujärvi & M. Persson. *Familjerätt: en introduktion*, 4. uppl. (Norstedts Juridik, 2021), s. 183.

¹⁰ M. Brattström & A. Singer. *Rätt arv*, 6. uppl. (Iustus Förlag, 2023), s. 43.

¹¹ Prop. 1958:144, s. 102.

¹² Sveriges domstolar, *Boutredning och arvskifte*. (2023). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvskifte/>

sätt, så länge varje gren får lika värde efteråt enligt 23 kap. 3 § ÄB. Detta blir relevant i de fall samägande av egendom vill undvikas och då kan egendom i stället säljas och pengarna fördelas mellan arvingar och testamentstagare.¹³

2.2 Legal arvsordning

Hur fördelning efter den avlidne sker kommer till uttryck i den legala arvsordningen i 2 kap. ÄB.¹⁴ Fördelning av arv sker enligt den legala arvsordningen i de fall arvlåtaren själv inte givit några önskemål om hur egendomen ska fördelas i ett testamente.¹⁵ Arvsordningen består enligt parentelprincipen av tre arvsklasser utöver efterlevande makes arvsrätt.¹⁶ Efterlevande make ärver före arvsklasserna, något som regleras i 3 kap. 1 § ÄB. Efterlevande make ärver med fri förfoganderätt, i de fall den avlidna maken har legala arvingar. Detta gäller dock inte om det enbart finns arvingar i den tredje arvsklassen, i sådana fall ärver efterlevande make med full äganderätt. Fri förfoganderätt innebär att maken fritt får förfoga över egendom så länge den är i livet, dock inte genom testamente. Genom testamente kan en makes rätt till arv till viss del åsidosättas, men basbeloppsregeln är dock inte möjlig att testamentera bort.¹⁷

Arvsordningen anger att den som är närmast släkt ärver först och ordningen dem emellan bygger på den allmänna uppfattningen om närmast släktskapsrelation. Arvlåtarens kusiner och ännu mer avlägsna släktingar ingår inte som arvtagare efter den avlidne.¹⁸ Om en arvinge redan är avliden vid arvlåtarens död träder i stället dennes avkomlingar in och delar på den lott som den förstnämnde skulle tagit om den var i livet, vilket benämns som istadarätten.¹⁹ Framhållas bör att arv alltid fördelas i endast en arvsklass. Hela arvet fördelas till arvingarna i första arvsklassen och alla tar lika lott enligt den så kallade stirpalgrundsatsen.²⁰ Utgångspunkten för att andra arvsklassen ska ta arv är att första arvsklassen är uttömd. När det talas om bröstarringar, avkomlingar eller barn i arvsrättsligt hänseende räknas även adoptivbarn in. För barns arvsrätt har det inte någon betydelse om föräldrarna är eller har varit gifta med varandra.²¹

Den avlidnes närmaste arvingar relaterat till släktskap är den första klassen som ärver, denna arvsklass utgörs av bröstarringar enligt 2 kap. 1 § 1 st. ÄB.²² Bröstarringar är den avlidnes avkomlingar såsom barn och barnbarn.²³ Vid tillfällen då arvlåtaren inte har bröstarringar går arvet vidare till nästa arvsklass.²⁴ Andra arvsklassen regleras i 2 kap. 2 § ÄB och består bland annat av arvlåtarens föräldrar. I de fall någon förälder är avliden tar arvlåtarens syskon den avlidne förälderns lott, och om ett syskon är avlidet träder dess avkomlingar in. Om varken syskon eller syskonbarn finns men någon av arvlåtarens föräldrar är i livet, tar den föräldern hela kvarlåtenskapen. Tredje arvsklassen består av mor- och farföräldrar och deras barn och återfinns i 2 kap. 3 § ÄB. Om mor- och farföräldrar är avlidna ärver i stället moster, morbror,

¹³ G. Håkansson, *Karnov Lag kommentar till 23 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken*.

¹⁴ Sveriges Domstolar, *Allmänna arvsregler*. (2021). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/all-manna-arvsregler/>

¹⁵ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 92.

¹⁶ Regeringskansliet, *Dödsfall och arv*. (2023). <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/familjeratt/dodsfall-och-arv/>

¹⁷ Prop. 1969:124 s. 25.

¹⁸ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 184 och s.187 f.

¹⁹ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 32.

²⁰ SOU 1925:43, s. 62.

²¹ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 185.

²² Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 2 kap. 1 § ÄB.

²³ Sveriges Domstolar, *Allmänna arvsregler*. (2021). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/all-manna-arvsregler/>

²⁴ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 33.

faster eller farbror. Om en avliden inte efterlämnat någon arvinge i de tre arvsklasserna och inte heller har upprättat ett testamente ska dennes kvarlåtenskap tillfalla den Allmänna arvsfonden enligt 5 kap. 1 § ÄB.²⁵

2.3 Laglott och testamente

Hälften av arvslotten utgör laglotten enligt 7 kap. 1 § ÄB och är en ekonomisk rätt till viss del av kvarlåtenskapen som enligt huvudregeln tillfaller bröstarvingen i samband med arvlåtarens död.²⁶ Syftet med laglotten är dels att tillförsäkra de närmaste släktingarna en del i kvarlåtenskapen, dels att ordna rättvisa mellan bröstarvingarna.²⁷ Laglotten utfaller inte automatiskt utan förutsätter att varje bröstarvinge som vill ha sin andel av arvet begär jämkning inom 6 månader i de fall då laglotten har testamenterats bort, vilket framgår av 7 kap. 3 § ÄB. Om jämkning inte sker inom tidsfristen förlorar bröstarvingen sin rätt till laglott. Bröstarvingen kan inte kräva att få en viss bestämd egendom, men har alltid rätt att som sin laglott få egendom som fritt kan förfogas över enligt 7 kap. 5 § ÄB.²⁸

Genom testamente har den som fyllt 18 år möjlighet att förordna om hur kvarlåtenskapen ska fördelas efter sin bortgång. Den som fyllt 16 år har genom testamente rätt att förordna om egendom som denne råder över, enligt 9 kap. 1 § ÄB. I det sistnämnda fallet åsyftas exempelvis lön eller egendom som erhållits genom gåva eller testamente med villkor att egendomen får disponeras av denne.²⁹ Testationsfriheten ger arvlåtaren möjlighet att fördela arvet till personer utanför arvsordningen eller som inte har någon direkt koppling till släkten.³⁰ Testamente är den enda handling i svensk rätt som är godtagen som en dödsrättshandling där testatorn fritt kan återkalla handlingen.³¹ Annat avtal mellan arvlåtaren och person om successionsrätt är ogiltigt enligt 17 kap. 3 § ÄB. Handlingen kan skrivas till förmån för vem som helst, juridisk och fysisk person, så länge personen antingen är född eller vid dödstillfället avlad och sedan föds med liv enligt 9 kap. 2 § 1 st. ÄB.³² Ett testamente ska uppfylla de formkrav som anges i 10 kap. 1 § ÄB för att vara giltigt. I stadgandet framkommer det att testamentet ska vara skriftligt och bevitnat av två vittnen som närvarar samtidigt när testator undertecknar handlingen.

Testatorns vilja ska respekteras så långt som möjligt vid upprättande av testamente och fördelningen av kvarlåtenskapen ska ske på sådant sätt som kommer till uttryck i eller går att utläsa av testamente enligt 11 kap. 1 § ÄB. Testamentet kan till stor del åsidosätta efterlevande makes arvsrätt vid upprättande av den först avlidne maken. Detta eftersom efterlevande make inte har samma skyddade ställning som bröstarvingar har genom reglerna om laglott. Makar har däremot, som beskrivits tidigare, ett visst ekonomiskt skydd med anledning av basbeloppsregeln. Utöver detta kan en make testamentera bort hela sin förmögenhet till förmån för den efterlevande maken trots att bröstarvingar finns. Ett testamente som kränker ett särkullbarns laglott ger dock särkullbarnet rätt att få ut laglotten efter att denne påkallat jämkning av testamente enligt 7 kap. 3 § 1 st. ÄB, eftersom särkullbarns arvsrätt i regel har företräde framför makens arvsrätt.³³ Om testamentstagare fått egendom utan någon begränsning anses den ha fått egendomen med äganderätt. Testamentstagaren har då rätt att disponera över egendom på samma

²⁵ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 186–188.

²⁶ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 120.

²⁷ Prop. 1986/87:1 s. 79.

²⁸ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 119 f.

²⁹ SOU 1929:22 s. 82.

³⁰ Skatteverket, *Vilka ärver enligt testamente? (2025)*. <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edit-ion/2025.1/340788.html>

³¹ K. Källström. *Om testamentsförordnande*, (Norstedts Juridik, 2015), s. 11.

³² Wickström, Komujärvi & Persson M. *Familjerätt: en introduktion*, s. 206. Se även SOU 1929:22 s. 88.

³³ Agell & Brattström. *Äktenskap, samboende, partnerskap*, s. 242 f.

sätt som en ägare, vilket även inkluderar en rätt att förordna om egendomen genom testamente. Om testamentet däremot anger att egendom ska tillfalla testamentstagare med fri förfoganderätt, saknar denne rätt att bestämma om egendom genom testamente. I övrigt får testamentstagaren disponera över egendomen fritt på samma sätt som en ägare.³⁴

Egendom kan genom testamente förordnas på olika sätt: som legat, universellt förordnande eller ändamålsbestämt förordnande. Legat avser en förmån rörande en viss sak, exempelvis ett penningbelopp eller en nyttjanderätt till egendom. Ett universellt förordnande innebär att testatorn utser en testamentstagare att träda i arvingarnas ställe genom att tilldela den hela eller delar av kvarlåtenskapen. Ett ändamålsbestämt förordnande innebär i sin tur att testatorn förordnar om att egendom är avsedd för ett visst ändamål utan att någon bestämd person har en rätt till den.³⁵ Distinktionen mellan den som erhåller egendom som legatarie respektive som universell testamentstagare får betydelse i synnerhet gällande rättsverkningar. Den universella testamentstagaren kan sägas ha liknande ställning som arvingar medan legatarien inte har det. Den förstnämnde deltar både i boutredning och arvskifte medan den senare har rätt att få ut sitt legat innan arvskifte och avräkning för dödsboets skulder är slutfört, enligt 11 kap. 2 § ÄB. Vid avgörande om testamentstagare är legatarie eller universell testamentstagare ska hänsyn tas till förordnandets materiella innehåll och till om testatorns mening anses ha varit att testamentstagaren ska inta en ställning likt arvinges gällande i synnerhet boets förvaltning. Vid bedömningen av om förordnandet utgör den ena eller andra kategorin ska även testatorns relation till testamentstagaren och egendomens omfattning och beskaffenhet beaktas.³⁶ Noteras bör att testamentstagaren erhåller egendomen med äganderätt oberoende av om testamentet förordnats som legalt eller universellt, om inget annat anges i förordnandet.³⁷

Vid avgörande av vilka som är dödsbodelägare i boet efter den sist avlidne maken och i de fall testamente enbart föreligger efter den först avlidne maken, kan särskilda spörsmål förekomma. Det centrala är huruvida den först avlidne maken ägt rätt att genom testamente bestämma över sådan egendom som efterlevande make erhållit med äganderätt, i de fall den sist avlidne maken inte efterlämnar något testamente. I en sådan situation ska den efterlevandes kvarlåtenskap fördelas i form av efterarv efter den först avlidne maken, enligt 3 kap. 8 § ÄB. Trots att det rent faktiskt gäller den efterlevande makens kvarlåtenskap, rör det sig i dessa fall om fördelning av ett så kallat utvuxet arv efter den först avlidne maken.³⁸

Om testamentstagaren avlidit före testatorn eller före den tidpunkt då testamentstagaren enligt testamente ska få något ur kvarlåtenskapen, ska testamentstagares avkomlingar träda in i testamentstagarens ställe. Detta gäller dock endast om de tillhör kretsen av testatorns arvsberättigade släktingar enligt 11 kap. 6 § ÄB. Därutöver kan det noteras att testamentstagaren helt eller delvis kan avstå från sin rätt till testamente. I sådana fall gäller detsamma som när testamentstagaren har avlidit före testatorn.³⁹ Ett avstående av testamentslott kan anses vara ett arvsavstående så vitt avståendet sker till förmån för den som, enligt testamentet, i stället skulle ha tilldelats testamentslotten. I de fall det inte tydligt framgår i testamentet vem som i stället ska erhålla lotten ska tolkning ske i ljuset av testatorns vilja, härvid kan även lag och rättspraxis ge

³⁴ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 205.

³⁵ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 106.

³⁶ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 11 kap. 10 § ÄB.

³⁷ K. Källström. *Om testamentsförordnande*, s. 59.

³⁸ A. Agell. Den nya arvsrätten och metoderna för dess tolkning. *Svensk juristtidning*. 1990.

<https://svjt.se/svjt/1990/40>

³⁹ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 211 f.

vägledning. Ett avstående som i stället sker till förmån för någon som inte anges i testamentet kan betraktas som en överlåtelse, dock inte som ett arvsavstående.⁴⁰

För att undvika tolkningstvister bör en testator ange i testamentet hur fördelningen av kvarlåtenskaperna ska ske om testamentstagaren exempelvis avstår från sin rätt eller skulle komma att avlida innan rätten till testamente inträder.⁴¹

2.3.1 Återkallelse, tillägg och ändring

Fram tills dödstillfället har testatorn rätt att fritt förordna över sin egendom, testatorn har även rätt att fritt återkalla sitt testamente enligt 10 kap. 5 § ÄB.⁴² Återkallelse kan ske på tre olika sätt. Dels genom ett nytt testamente där arvlåtaren önskar sätta nya förordnande i det återkallades ställe, det nya testamentet måste då uppfylla formkraven enligt 10 kap. 1 § ÄB. Dels genom att testatorn förstör testamentet, exempelvis genom att bränna upp, riva sönder handlingen eller stryka över text. Dels kan även återkallelse ske genom annat otvetydigt tillkännagivande att handlingen inte längre är uttryck för testatorn yttersta vilja. Det sistnämnda tillvägagångssättet omfattas av höga beviskrav på att återkallelse verkligen skett, trots att varken nytt testamente finns eller att åtgärder har vidtagits med testamentet.⁴³ Det åvilar den som uppger att testator återtagit en återkallelse av testamentet att styrka påståendet.⁴⁴ Testatorn har även fram till dödstillfället möjlighet att göra tillägg och ändringar till redan befintligt testamente. Vid tillägg och ändring i testamente ska formkraven följas, enligt 10 kap. 6 § ÄB.⁴⁵

2.3.2 Klander av testamente

Delgivande av testamente ska ske till arvingarna i den arvsberättigade arvsklassen enligt 14 kap. 4 § 1 st. ÄB. Om arvinge tidigare godkänt testamentet behöver denne inte delges handlingen igen, detsamma gäller övriga arvingar.⁴⁶ Om en arvinge godkänner handlingen avstår denne möjlighet att klandra handlingen. Arvingen ärver inte heller om denne godkänner handlingen före bouppteckning har skett, och är därmed inte längre dödsbodelägare.⁴⁷ En arvinge godkänner vanligtvis ett testamente genom att skriva under testamentet. Vid muntligt testamente bör en skriftlig nedteckning av dess innehåll utgöra grunden för arvingens skriftliga godkännande. Godkännande kan också ges genom en separat skriftlig handling, härvid är det viktigt att det inte råder någon tvekan om vilket testamente som avses. Skriftlig form är endast ett krav när godkännande samtidigt innebär en arvsavsägelse.⁴⁸ En skriftlig arvsavsägelse som inte bygger på godkännande av testamente utesluter också möjligheten att klandra testamentet. En arvinge kan även muntligt avstå från att klandra ett testamente. Ibland kan även handlingar som visar att arvingen godkänner testamentet, till exempel att överlämna egendom till

⁴⁰ Skatteverket, *Överlåtelse av arv*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edit-ion/2025.1/340758.html>

⁴¹ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 11 kap. 6 § ÄB.

⁴² Källström. *Om testamentsförordnande*, s. 85.

⁴³ Håkansson, Karnov, kommentaren till 10 kap. 5 § ÄB. Se även Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 10 kap. 5 §.

⁴⁴ Högsta domstolen mål T 3918–21, p. 21.

⁴⁵ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 10 kap. 6 § ÄB. Se även Eriksson. *Den nya familjerätten*, s. 96.

⁴⁶ F. Grauers. *Ekonomisk familjerätt*. 10. uppl. (Norstedts Juridik, 2022), s. 188.

⁴⁷ A. Molin & U. Bokelund Svensson. *Bouppteckning och arvsfifte Praktiskt handbok*, 9. uppl. (Norstedts Juridik, 2021), s. 92 f.

⁴⁸ Arvsavsägelsens närmare innebörd beskrivs nedan i avsnitt 2.5.1.

testamentstagaren, räknas som ett godkännande eller åtminstone som ett avstående från att angripa testamentet. Däremot räknas inte passivitet som ett godkännande.⁴⁹

I de fall en arvinge anser att testamentet är ogiltigt kan en klandertalan väckas. Klandertalan ska ske inom sex månader från att delgivning av handlingen skett och talan ska väckas av den som anser att testamente ska ogiltigförklaras enligt 14 kap. 5 § ÄB. Om klandertalan inte väcks inom tidsramen förblir testamentet giltigt trots att det föreligger grund för ogiltighet. Arvinge som anser att handlingen är ogiltig har rätt att föra talan på egen hand oaktat av de övriga arvingarna. Skäl för klander föreligger exempelvis om testatorn saknat behörighet att upprätta handlingen eller om formkraven i 10 kap. ÄB inte uppfyllts, enligt 13 kap. 1 § ÄB.⁵⁰

2.3.3 Jämkning av testamente

I de fall ett testamente kränker bröstarvinges laglott kan arvingen begära jämkning av handlingen, enligt 7 kap. 3 § ÄB. Härvid har även en bröstarvinge möjlighet att avstå från sin laglott genom att godkänna ett testamente som innebär en inskränkning av laglotten.⁵¹ Jämkning sker genom att tillkännage ett anspråk till testamentstagare och att kräva att få laglotten direkt eller genom att väcka talan i domstol mot denne. Det räcker att arvingen meddelar testamentstagaren sitt anspråk inom den angivna tiden, och det finns inga formella krav på hur detta meddelande ska ges.⁵² Dock är det viktigt att anspråket på laglotten framförs vid jämknings.⁵³ Rätten att påkalla jämkning och därmed rätten till laglotten går förlorad om bröstarvinge inte påkallat jämkning inom sex månader från tidpunkten för erhållande av handlingen på sätt som i 14 kap. ÄB sägs, vilket framgår av 7 kap. 3 § 3 st. ÄB.

Jämkning av testamente kan även ske när en avliden make har testamenterat hela sin kvarlåtenskap med äganderätt till efterlevande make.⁵⁴ Bröstarvingar har även där laglottsskydd vid de testamenten som stärker efterlevande makes ställning genom full äganderätt. I de fall de kränker laglotten har särkullbarn rätt att få ut laglotten vid testatorns död, men där gemensamma bröstarvingar får vänta på laglotten till den efterlevande makens bortgång. Om gemensamma bröstarvingar begär att få ut sin laglott, innebär det att den efterlevande maken inte längre får full äganderätt till den del av testamentet som berörs. I stället får maken bara fri förfoganderätt över laglotten. Laglotten utgör då en andel i den efterlevande makens framtida kvarlåtenskap. Gemensamma bröstarvingar och eventuella särkullbarn på den efterlevandes sida ärver då tillsammans det som efterlevande erhållit med full äganderätt. Särkullbarn på den avlidnes sida drar nytta av att efterlevande make tilldelats egendom med full äganderätt på grund av att de inte har del av efter arv efter den först avlidne maken.⁵⁵ Bröstarvingar förlorar i dessa situationer sin rätt till laglott genom efter arv om jämknings inte sker inom sex månader. Jämkning ska då ske vid den först avlidne makens bortgång.⁵⁶

Av 7 kap. 7 § ÄB samt 14 kap. 6 § ÄB framgår det att en arvinges beslut att klandra respektive jämka ett testamente eller att välja att inte göra det, inte är ett beslut som tillfaller arvingens

⁴⁹ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 14 kap. 5 §.

⁵⁰ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 109.

⁵¹ Regeringskansliet, *Dödsfall och arv*. (2023). <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/familjeratt/dodsfall-och-arv/>

⁵² NJA 2005 s. 295.

⁵³ Molin & Bokelund Svensson. *Bouppteckning och arvskifte Praktiskt handbok*, s. 94.

⁵⁴ Grauers. *Ekonomisk familjerätt*, s. 151.

⁵⁵ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 7 kap. 3 §.

⁵⁶ Molin & Bokelund Svensson. *Bouppteckning och arvskifte Praktiskt handbok*, s. 95.

borgenärer. Vid införandet av dessa regler uttalade lagberedningen att sedan arvlåtaren avlidit är rätten till arv av personlig familjerättslig natur, varför det finns fog för att arvtagare själv ska få besluta om arvet ska tas emot eller inte. Vidare bör en gäldenär kunna avstå från att klandra eller jämka testamente trots att det kan bli till nackdel för borgenärer eftersom det, enligt lagberedningens mening, inte kan anses som att en gäldenärs rätt till ett arv som denne inte tagit emot ännu skiljer sig från andra rättigheter med ekonomiskt inslag.⁵⁷

2.3.4 Förskott på arv

Gåvor som en person ger till arvingar under sin livstid är i vissa fall att anse som förskott på arv och ska således avräknas från gåvomottagarens arv. Enligt 6 kap. 2 § ÄB ska kostnader för utbildning, uppehälle och sedvanliga gåvor inte anses som förskott. En gåva till någon annan som inte är bröstarvinge räknas normalt inte som förskott på arv, om det inte tydligt framgår att gåvan ska behandlas på annat sätt än vad presumptionen anger enligt 6 kap. 1 § 1 st. ÄB.⁵⁸ Huvudregeln är att förskott på arv ska dras av från mottagarens arvslott. Den som fått mer än sin del behöver bara i undantagsfall betala tillbaka det som överstiger arvsloten.⁵⁹ Med undantagsfall avses de situationer då en arvlåtare föreskrivit så pass tydligt att det inte kan råda någon som helst tvekan om att förskottstagaren fullt ut förstått vad för förpliktelse denne ådrog sig genom mottagandet.⁶⁰ Det belopp som blir kvar efter avräkningen delas mellan arvingarna. Den som har fått förskott får då sin del av arvet minskad med värdet av förskottet, enligt 6 kap. 5 § ÄB. Arvingen behöver dock inte betala tillbaka något, även om förskottet är större än den del av arvet han eller hon egentligen skulle ha fått av laglotten. Detta gäller så länge inte förskottet inkräktar på någon bröstarvinges laglott enligt 7 kap. 4 § ÄB. Om en arvinge som fått förskott på arv har avlidit, ska förskottet räknas av från arvsloten för dennes barn eller andra avkomlingar, enligt 6 kap. 6 § ärvdabalken.⁶¹

I lagberedningens förslag till revision av ÄB motiverades reglerna om förskott på arv med att alla rättssystem som har realkollation och idealkollation⁶² som grund, utifrån matematiska grunder har avsett att varje arvinge eller gren av arvingar ska erhålla lika stor lott. Det förklarades också att om en arvlåtare gjort uppoffringar rent ekonomiskt för någon arvinge var det ägnat att rubba likställigheten mellan arvingarna och likt vad delningsreglerna åsyftade, skulle den arvinge som gynnats erhålla mer än de andra arvingarna. Lagberedningen framhöll även att alla rättssystem, åtminstone om det beträffar bröstarvingar, delat uppfattningen om att det är rättvist och i de flesta fall i enlighet med arvlåtarens vilja att söka nå samma resultat som om gåvan aldrig givits.⁶³

2.3.5 Förstärkt laglottsskydd

Bestämmelsen om förstärkt laglottsskydd i 7 kap. 4 § ÄB har som syfte att förhindra att gåvor inskränker bröstarvingars laglott. En tillämpning av bestämmelsen medför att gåvotagare, vars gåvor inkräktar på bröstarvinges laglott, inte får behålla mer än vad denne skulle ha fått om

⁵⁷ Prop. 1975:6, Nummer NJA II 1976:3 s. 159.

⁵⁸ Ramberg. *Malmströms Civilrätt*, s. 415 f.

⁵⁹ N. Beckman. *Svensk rättspraxis. Familjerätt 1944–1949. Svensk juristtidning*. 1951. <https://svjt.se/svjt/1951/97>

⁶⁰ N. Beckman. *Svensk rättspraxis. Familjerätt 1939–1944 II. Svensk juristtidning*. 1946.

<https://svjt.se/svjt/1946/93>

⁶¹ Grauers. *Ekonomisk familjerätt*, s. 166 f.

⁶² Realkollation innebär att gåvan ska återbäras till dödsboet. Idealkollation innebär att gåvan inte ska återbäras men arvingen kan bli skyldig att avräkna gåvans värde vid utfående av laglott. Se närmare Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 6 kap. ÄB.

⁶³ SOU 1925:43 s. 261.

arvlåtaren i stället hade testamenterat bort samma belopp.⁶⁴ Det förstärkta laglottsskyddet aktualiseras vid två typer av gåvor som kan jämföras med testamente. Dels gåvor som ges när givaren inser att sin återstående tid kvar i livet är kort, dels gåvor som ges när givaren fram till sin bortgång fortsätter dra nytta av egendom som är bortgiven.⁶⁵ Likväl kan det handla om gåvor som givits tidigare, men endast om det går att fastställa att syftet med gåvan var att reglera arvet efter givarens död. Undantaget får dock inte tolkas alltför vidsträckt. Det får inte ha gått för lång tid mellan gåvotillfället och dödsfallet, eftersom kopplingen till arvsavsikten då försvagas och inte har samma verkan som ett testamente.⁶⁶ Vid en tillämpning av 7 kap. 4 § AB krävs det inte någon konkret avsikt hos givaren i det enskilda fallet att kringgå laglotsreglerna. För att en laglotsberättigad ska kunna angripa ett testamente erfordras det inte att testatorn hade för avsikt eller ens kände till att laglotten kränktes genom testamentet. Detsamma gäller vid gåva, om det kan visas att arvlåtarens syfte var att göra arvingarna arvlösa finns det fog för att denne vid gåvotillfället hade succession i åtanke och att avsikten med gåvan var att jämföra med testamente. För att regeln ska bli tillämplig krävs det att arvlåtaren avhändertagit sig egendom. Det är inte enbart typiska gåvor som omfattas av lagens tillämpningsområde utan även andra benefika dispositioner.⁶⁷

Återbäringsskyldigheten träder i kraft beträffande vad som saknas om en bröstarvinge inte kan få ut sin laglott. Vid de fall egendom inte kan återbäras ska i stället ersättning utgå för dess värde. Laglottens storlek beräknas som om gåvan aldrig givits, utan som att den i stället finns kvar bland andra tillgångar i kvarlåtenskapen. Följden av detta är att gåvans värde vid arvskifte ska tas i beaktan och inte värdet vid gåvotillfället. Talan om återbäringsskyldighet ska väckas inom ett år från att arvlåtarens bouppteckning avslutades. Om det finns flera gåvor och fler än en gåvomottagare måste alla gåvomottagare instämma för att laglotten ska kunna beräknas avseende alla gåvor. Återbäringsskyldigheten gäller oavsett om gåvomottagaren hade ond eller god tro gällande gåvans syfte. En tillämpning av regeln om förstärkt laglottsskydd är inte applicerbar om det föreligger särskilda skäl, därav finns det en möjlighet att undvika att regelns tillämpning utmynnar i ett materiellt bristfälligt resultat.⁶⁸

Frågan om särskilda skäl har i rättspraxis framför allt aktualiserats i situationer där en jämkning av gåvan skulle te sig oskäligt, exempelvis när gåvotagaren genom gåvan har ersatts för nedlagda arbetsinsatser eller för att utjämna tidigare orättvisor mellan bröstarvingar. Bestämmelsen är däremot inte avsedd att användas som kompensation för tidigare gåvor till laglotsberättigade bröstarvingar som, enligt arvlåtarens uttryckliga vilja eller enligt bestämmelserna i 7 kap. 2–3 §§ AB, inte ska avräknas från laglotten. Det är inte heller avsikten att undantagsregeln om särskilda skäl generellt ska tillämpas i fall där gåvotagaren är arvlåtarens make. Särskilda skäl måste i stället grunda sig på individuella omständigheter i det enskilda fallet.⁶⁹

2.3.6 Jämkning av gåva

Jämkning av gåva ska påkallas för att göra det möjligt att utnyttja det förstärkta laglottsskyddet och ska ske genom väckande av talan mot gåvotagaren. Detta kan, som sagt, endast göras om det sker inom ett år från det att bouppteckning efter arvlåtaren slutfördes. Om så inte görs har

⁶⁴ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 7 kap. 4 §.

⁶⁵ Molin & Bokelund Svensson. *Bouppteckning och arvskifte Praktiskt handbok*, s. 96.

⁶⁶ SOU 1925:43 s. 315.

⁶⁷ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 7 kap. 4 §.

⁶⁸ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 124 f. Se även Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 7 kap. 4 §.

⁶⁹ NJA 2021 s. 605 not 38 f.

tal om jämkning gått förlorad. Vid bifall av talan innebär det att gåvan jämkas och ska återbäras till den del den inkräktar på laglotten. Återbäring av gåvan ska ske, men om det inte är möjligt ska gåvotagare utge ersättning som motsvarar värdet.⁷⁰ Ifall den mottagna egendomen fortfarande finns kvar men dess värde har minskat till följd av eget agerande, förblir mottagaren vid egendomens återbärande skyldig att ge ersättning för den värdeminskning som föreligger. Ett anspråk kan endast framställas av en bröstarvinge. Om en arvinge har tagit på sig personligt betalningsansvar för den avlidnes skulder men inte kan betala dessa och själv försätts i konkurs, kan även den avlidnes borgenärer i egenskap av arvingens borgenärer få inflytande över frågan om ett anspråk ska riktas mot gåvotagaren.⁷¹

Ett exempel på ett rättsfall gällande jämkning av gåva är NJA 2022 s. 277. Bakgrunden till målet var en make som avlidit och efterlämnat maken samt ett gemensamt barn och ett särkullbarn. Arvlåtaren hade, innan sin död, uttalat en avsikt om att genom gåva till en bröstarvinge, det gemensamma barnet, göra en annan bröstarvinge, särkullbarnet, arvlös. Det framgick av bouppteckningen att maken gav penninggåvor á totalt 1 400 000 kr till det gemensamma barnet en kort tid innan han avled. Särkullbarnet yrkade att gåvorna skulle återbäras till dödsboet. HD klargjorde att det förstärkta laglottsskyddet i 7 kap. 4 § ÄB gäller när en gåva i praktiken kan likställas med ett testamente, det krävs dock inte att syftet var att kringgå laglottsreglerna. I rättsfallet framhöll domstolen att om syftet är att indirekt missgynna en bröstarvinge kan laglottsskyddet träda in, särskilt om givaren är beredd på ekonomisk uppoffring. Däremot skyddas inte gåvor som främst ges för att hjälpa gåvotagaren under livstiden. Gåvor långt före dödsfallet kan omfattas, men tidsaspekten vägs in vid bedömningen. HD fastställde att gåvorna skulle återbäras till dödsboet i den del det kränkte särkullbarnets laglott.⁷²

2.4 Att undgå sitt arv

En arvinge kan undgå att arva på tre sätt; arvsavsägelse, arsavstående och arvsöverlåtelse. Arsavstående och arvsöverlåtelse räknas som civilrättsliga frågor och finns inte reglerat i lag. En anledning till att en arvtagare vill avsäga sig, avstå eller överlåta sitt arv, skulle exempelvis kunna vara att arvtagaren har skulder och inte vill riskera att arvet blir föremål för utmätning av Kronofogden.⁷³

2.4.1 Arvsavsägelse

Arvsavsägelse innebär att en arvinge avsäger sig sin arvsrätt innan arvlåtarens död, enligt 17 kap. 2 § ÄB. Vid arvsavsägelse fördelas kvarlåtenskapen mellan de övriga arvingarna enligt den legala arvsordningen.⁷⁴ Avsägelse från arv kan ske dels genom att arvinge godkänner ett upprättat testamente som är till förmån för annan, dels genom att arvinge på annat sätt skriftligen avsäger sig rätten till framtida arv. Bröstarvinges avsägelse under arvlåtarens livstid är bindande vid arvskiftet endast under förutsättning att den som avsäger sig arvet har fått skäligt vederlag, eller om egendom vars värde motsvarar laglotten tillfaller arvingens make eller bröstarvingar enligt 17 kap. 2 § 2 st. ÄB.⁷⁵ Enligt lagberedningen ska vederlagets skälighet bedömas med hänsyn till omständigheterna vid tidpunkten för arvsavsägelsen. Uppenbart är det dock, enligt beredningens mening, att ett värde som understiger laglottsrätten vid tiden för

⁷⁰ Wickström, Komujärvi & Persson. *Familjerätt: en introduktion*, s. 203 f. Se även NJA 2021 s. 605.

⁷¹ SOU 1925:43 s. 321.

⁷² NJA 2022 s. 277.

⁷³ E. Schéele & P. Signäs. *Överförmyndare och dödsbon*, (Norstedts Juridik, 2021), s. 90.

⁷⁴ Molin & Bokelund Svensson. *Bouppteckning och arvskifte Praktisk handbok*, s. 83.

⁷⁵ Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 58 f.

avtalet inte är skäligt. Ett fastställande av vederlaget ska därför undersökas mot bakgrund av vad värdet av laglotten skulle ha blivit som arvlåtaren avled vid tidpunkten för avsägelsen.⁷⁶

Den avsägende arvingens avkomlingar mister sin istadarätt enligt 17 kap. 2§ 3 st. ÄB, om inget annat framgår. För en arvinge som inte vill förfara med dödsboförvaltningen och som inte har av sagt sig arvsrätten under arvlåtarens livstid är i stället arvsavstående det enda alternativet.

Ur ett borgenärsperspektiv skulle det kunna hävdas att en arvsavsägelse innan arvlåtarens död är att likställa med en överlåtelse av egendom, på samma sätt som ett avstående från ett redan tillträtt arv. Detta skulle i vissa fall kunna innebära nackdelar för borgenärerna. Arvsrättens personliga karaktär framgår också av 17 kap. 1 § ÄB, där det uttryckligen förbjuds att genom avtal med tredje man disponera över ett framtida arv från en ännu levande person.⁷⁷ Enligt förarbeten till ÄB framkommer det att överlåta ett arv medan arvlåtaren fortfarande lever kan uppfattas som respektlöst mot arvlåtaren och strider mot det allmänna föreställningssättet. Med tanke på de invändningar som kan riktas mot avtal om någons annans framtida kvarlåtenskap, har lagstiftaren funnit starka skäl att ogiltigförklara sådana avtal. Förbudet påverkar främst avtal där ett ännu inte utfallit arv överlåts som om det redan vore tillgänglig egendom, och det finns inga skyddsvärda intressen som hotas av ett sådant förbud.⁷⁸

2.4.2 Arvsavstående

Avstående innebär att arvingen avstår sitt arv till förmån för de tillträdande arvingarna.⁷⁹ Ett arvsavstående kan endast ske när arvet fallit, arvinge som vill avstå ett kommande arv som ännu inte tillfallit kan i stället använda sig av möjligheten till arvsavsägelsen enligt 17 kap. 2 § ÄB.⁸⁰ Avstående från arv kan gälla hela eller delar av arvsdelen och ska ske utan ersättning. Om en arvinge avstår sitt arv till förmån för sina egna arvingar, helt eller delvis, inträder mottagarna i dennes ställe som arvingar och även som dödsbodelägare. Är någon annan än en bröstarvinge mottagare, betraktas det som en vanlig gåva och kan i ett senare skede återvinnas vid konkurs eller omprövning av skuldsaneringsbeslut.⁸¹ Detsamma gäller om arvsavståndet avser en specifik egendom eller ett bestämt belopp, oavsett vem som får det. I sådana fall anses arvingen på ett eller annat sätt ha tagit emot arvet och därefter överlåtit det som en gåva.⁸² Ett avstående ska endast riktas till den avlidnes legala arvingar enligt den legala arvsordningen efter den avstående arvingen. Däremot om det riktas mot någon utom den ordning som följs av arvsordningen räknas det inte som ett arvsavstående. Handlingens innehåll är det som är avgörande för dess rättsverknings, inte om handlingen är benämnd på ett särskilt sätt.⁸³

Arvsavstående kan exempelvis förekomma när en make avlider och efterlämnar ett särkullbarn.⁸⁴ Särkullbarnet har då möjlighet att avstå sitt arv till förmån för den efterlevande maken enligt 3 kap. 9 § ÄB. Särkullbarnet kommer efter efterlevande maken få ut sin del av arvet i form av efterarv.⁸⁵

⁷⁶ SOU 1929:22 s. 400 f.

⁷⁷ Brattström & Singer, *Rätt arv*, s. 59 f.

⁷⁸ SOU 1929:22 s. 396 f.

⁷⁹ G. Walin. Ett par arvsrättsliga spörsmål. *Svensk juristtidning*. 1972. <https://svjt.se/svjt/1972/127>

⁸⁰ Walin & Lind. *Ärvdabalken Del I En kommentar Del I (1–17 kap.) Arv och testamente*, kommentaren till 17 kap. 2 § ÄB.

⁸¹ Schéele & Signäs. *Överförmyndare och dödsbon*, s. 90.

⁸² Brattström & Singer. *Rätt arv*, s. 57.

⁸³ Skatteverket, *Överlåtelse av arv*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edit-ion/2025.1/340758.html>

⁸⁴ Schéele & Signäs. *Överförmyndare och dödsbon*, s. 91.

⁸⁵ Singer & Brattström. *Rätt arv*, s. 58.

2.4.3 Arvsöverlåtelse

En dödsbodeläggare har rätt att fritt disponera över sin andel i boet och även överlåta den. Både före och efter att bouppteckning förrättas kan överlåtelse av arv ske. Mottagaren ska ha arvsrätt efter arvlåtaren för att en arvsöverlåtelse ska anses föreligga. Vid en civilrättslig giltig överlåtelse inträder förvärvaren som dödsbodeläggare, antingen tillsammans med eller i stället för överlåtaren.⁸⁶ Skatteverket ska kontrollera att överlåtelserna uppfyller de civilrättsliga kraven för gåvoutfästelse eller gåva, så att mottagaren kan registreras som dödsbodeläggare. Arvet kan även överlåtas efter bouppteckning och eventuellt arvskifte, vilket då betraktas som en ren gåva.⁸⁷

Ärvdabalken innehåller ingen specifik reglering av arvöverlåtelser, men benefika överlåtelser förekommer regelmässigt och accepteras både i doktrin och rättspraxis. Arv kan även överlåtas mot ersättning, till exempel genom försäljning eller byte. Till skillnad från en arvsavsägelse riktas en arvsöverlåtelse till en specifik mottagarkrets som arvtagaren själv bestämmer.⁸⁸ Reglerna kring arvsöverlåtelse kan anses som något otydliga, eftersom Skatteverket i sina anvisningar åberopar att överlåtelser före arvskifte enligt rättspraxis betraktas som arvsavstående. I de fall där något arvskifte inte ska genomföras, såsom vid enmansdödsbon, måste i stället dagen för registrering av bouppteckningen beaktas.⁸⁹

2.4.4 Oredlighet mot borgenärer

Det finns en risk med arvsavstående och arvsavsägelse i de fall en arvinge är på obestånd eller riskerar med påtaglig fara att komma på obestånd. Obestånd innebär att gäldenären är oförmögen att betala sina skulder och att oförmågan inte endast är tillfällig, enligt 1 kap. 2 § konkurslagen (1987:672). Om en gäldenär i ett sådant läge förstör, ger bort gåva eller på annat likvärdigt sätt avhänder sig egendom av betydande värde kan denne enligt 11 kap. 1 § 1 st. brottsbalken (1962:700) (BrB) dömas för oredlighet mot borgenärer. Avstående vid exempelvis bodelning räknas som ett exempel på en handling som har gåvoliknande drag och som omfattas av bestämmelsen. Även försäljning till underpris anses vara en åtgärd av sådan karaktär. Kravet för att ett avstående ska ha gåvoliknande karaktär är att avståendet gäller en tillgång som har ett ekonomiskt värde och som arvingen tidigare haft rätt till. Ett arvsavstående kan medföra straffansvar enligt nämnda bestämmelse om det sker efter arvlåtarens död. Ett avstående från testamentslott har ansetts utgöra ansvar endast om testamentstagaren har bevakat testamentet. Hur detta ska tolkas i dag är oklart eftersom bevakningsskyldigheten för testamente avskaffades år 1989.⁹⁰ I lagkommentar till förevarande paragraf nämns det att avstående från testamentslott knappast bör kunna utgöra ett avhändande.⁹¹

Ordalydelsen i paragrafen att egendomen ska ha betydande värde understryker att det är egendomens ekonomiska värde som avgör om bestämmelsen är tillämplig. Vad betydande värde är måste i viss mån bedömas i ljuset av gäldenärens förhållanden och boets ekonomiska ställning.⁹²

⁸⁶ Skatteverket, *Överlåtelse av och avsägelse från arv*. (2005). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/341256.html?date=2005-12-22>

⁸⁷ Schéele & Signäs. *Överförmyndare och dödsbon*, s. 90.

⁸⁸ Skatteverket, *Överlåtelse av och avsägelse från arv*. (2005). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/341256.html?date=2005-12-22>

⁸⁹ Schéele & Signäs. *Överförmyndare och dödsbon*, s. 91.

⁹⁰ A. Bäcklund., S. Johansson., H. Trost., S. Wennberg & F. Wersäll. *Brottsbalken en kommentar*. Version 25. (JUNO, 2024). Kommentaren till 11 kap. 1 §.

⁹¹ S. Friberg. *Brottsbalk (1962:700) 11 kap. 1 §*. Lexino, avsnitt 2.3.1. (JUNO, 2021).

⁹² Prop. 1985/86:30, s. 36.

I Göta hovrätts dom B 3988–22 från 2023 hade en arvinge avsagt sig arvet efter sin faders bortgång, arvsavsägelsen gjordes dagen före bouppteckningsförrättningen. Arvingen hade skulder som uppgick till över 1 miljon kronor. Hovrätten framhöll att arvingen avhänt sig egendom i samband med arvsavsägelsen, vilket utgjorde en tillgång som han haft rätt till. Att handlingen rubricerades som en arvsavsägelse saknar enligt domstolen betydelse eftersom egendomen efter avsägelsen inte längre varit tillgänglig för vare sig arvingen eller hans borgenärer. Arvsavsägelsen medförde att hans syster i stället erhöll hela arvet, varför avhändandet omfattades av straffbestämmelsen. Arvingen lämnade uppgifter om att hans syster mottog några hundra tusen kronor i arv, vilket enligt hovrättens bedömning tillsammans med övrig utredning talade för att det arv han avsade sig har haft betydande värde. Slutligen dömdes arvingen för oredlighet mot borgenärer då hovrätten gjorde bedömningen att arvingen haft uppsåt till handlingen.⁹³

⁹³ Göta hovrätts dom 2023-06-21, B 3988–22.

3. Utmätning

Inom ramen för detta huvudavsnitt kommer förutsättningarna för utmätning, utmätningsordningen, regleringen kring samägd egendom samt överlåtelseförbud och hembudsklausul att behandlas. Vidare kommer en redogörelse ske för vilken egendom som kan respektive inte kan utmätas.

3.1 Kronofogden

I Sverige har Kronofogden ensamrätt att utmäta egendom i syfte att bereda någon betalning för en fastställd fordran som förfallit till betalning.⁹⁴ Utmätning av egendom regleras i utsökningsbalken (1981:774) (UB). Sökande är benämningen på den som begär verkställighet hos Kronofogden. Sökandes motpart hos Kronofogden kallas svarande, i mål som rör fordran mot honom eller henne är benämningen i stället gäldenär. Tredje man är benämningen på den som varken är sökande eller svarande, enligt 1 kap. 7 § UB. En borgenär kan med hjälp av Kronofogden förmå en gäldenär att betala genom en exekution, utsökning. Det är brottsligt för en borgenär att på egen hand tilltvinga sig betalning. För att framtvinga betalning måste borgenären få en exekutionstitel som fastställer att gäldenären har en skyldighet att betala. Vad som utgör en exekutionstitel framgår av en uttömmande lista i 3 kap. 1 § UB, där bland annat domstols dom, utslag eller beslut räknas upp som exempel. Borgenären kan sedan uppvisa exekutionstiteln för Kronofogden, som i sin tur förelägger gäldenären att betala.⁹⁵ Kronofogden verkställer utmätning av egendom om gäldenären innehar utmätningsbar egendom. För privatpersoner utgör bankkonton och lön de objekt som oftast blir föremål för utmätning. Vid utmätning av annan egendom, såväl fast som lös, ska försäljning av egendomen ske. Ofta är det flera borgenärer och exempelvis en panträtsinnehavare i en fastighet som tillsammans ska dela på pengarna som influtit vid försäljning. Om en andel i en fastighet har utmätts kan Kronofogden begära att hela fastigheten ska säljas. Vidare kan hela fastigheten bli ianspråktagen på begäran av Kronofogden efter utmätning av pantbrev.⁹⁶ För att Kronofogden ska kunna verkställa utmätning och sedan sälja utmätt egendom krävs en exekutionstitel som vunnit laga kraft, enligt 3 kap. 3 § UB.⁹⁷

3.2 Förutsättningar för utmätning

Det finns fem förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en utmätning av lös egendom ska kunna ske:

- Att egendom tillhör gäldenären.
- Att egendom inte utgör gäldenärens beneficium.
- Att egendom har ett förmögenhetsvärde och att utmätning är försvarlig.
- Att egendom som tillhör en ekonomisk enhet inte splittras (splittringsförbud).
- Att egendom är överlåtbar.⁹⁸

Den första punkten stadgar att egendom ska tillhöra gäldenären. För att avgöra vem som äger lös egendom är civilrättsliga, sakrättsliga och obligationsrättsliga principer tillämpliga. Kronofogden behöver i flera situationer göra en förhållandevis noggrann utredning av äganderättsförhållanden. En sådan undersökning måste inriktas på att först lokalisera egendom som kan tillhöra gäldenären för att sedan klarlägga om egendomen verkligen är gäldenärens och säkerställa att egendomen inte omfattas av någon annans sakrättsliga anspråk. För att uppnå sakrättsligt

⁹⁴ F. Benndorf & N-B. Morgell. *Vad händer vid utmätning?*, (Norstedts Juridik, 2020), s. 25.

⁹⁵ C. Ramberg. *Malmströms Civilrätt*, s. 195.

⁹⁶ Benndorf & Morgell. *Vad händer vid utmätning?*, s. 31 och s. 39.

⁹⁷ Benndorf & Morgell. *Vad händer vid utmätning?*, s. 42.

⁹⁸ M. Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, 9. uppl. (Norstedts Juridik, 2021), s. 28.

skydd krävs det, enligt traditionsprincipen, att en förvärvare tar den förvärvade egendomen i sin besittning. Kronofogden ska enligt 4 kap. 17 § UB bevisa att egendomen är gäldenärens. Det finns många fall där det kan vara svårt att entydigt slå fast att viss lös egendom verkligen är gäldenärens. För att underlätta för myndigheten vid sådana situationer finns det vissa presumptionsregler i utsökningsbalken som anger att egendom under vissa förutsättningar ska presumeras tillhöra gäldenären.⁹⁹

Enligt 5 kap. 1–4 §§ UB kan viss egendom undantas från utmätning med hänsyn till gäldenärens behov. Exempel på sådan egendom är personliga tillhörigheter och sådant som behövs för gäldenären och dennes familj. Eftersom dessa generella undantagen från utmätning i nyss nämnda lagrum har undantagits från uppsatsens syfte kommer inte någon närmare redogörelse av dessa äga rum här. Orsaken till att beneficium-reglerna undantas är att det en individ erhåller genom arv eller testamente kan variera mycket och det är därav svårt att göra någon generell bedömningen utifrån 5 kap. 1–4 § UB. Utfallet av en tillämpning av dessa paragrafer beror helt enkelt på de mycket specifika individuella förutsättningarna i varje enskilt fall.¹⁰⁰

Egendom ska ha ett ekonomiskt värde för att kunna utmätas. För utmätning av lös egendom är kravet att egendomen har ett marknadsvärde som gör den möjlig att omvandlas till pengar. Egendom som lättast kan omsättas till pengar är även mest lämplig för utmätning. I 4 kap. 3 § UB stadgas att en utmätning måste ge ett överskott som gör utmätningen försvarlig, varför Kronofogden bör undvika att utmäta egendom med ett värde som överstiger fordran.¹⁰¹ Detta innebär att en försvarlighetsbedömning ska göras vid tillämpningen av nyss nämnda lagrum. Även artikel 8 i Europakonventionen ska beaktas vid en tillämpning, vilken anger att var och en har rätt till respekt för sitt hem. För att en bostad ska kunna utmätas krävs starka skäl.¹⁰² Vid införandet av 4 kap. 3 § UB var syftet att göra det möjligt för Kronofogden att på ett flexibelt sätt ta hänsyn till omständigheter i det aktuella fallet. I förarbete till UB belystes det faktum att regeln ordagrant stadgar att utmätning anses försvarlig om de kostnader som beräknas uppkomma efter de uppkommande kostnaderna som sker vid utmätning kan beräknas bli betalda.¹⁰³

Av 4 kap. 6 § UB framgår att tillgångar som hänger ihop och utgör en ekonomisk enhet inte får splittras. Förbudet innebär att Kronofogden inte kan utmäta exempelvis en motor i en bil eftersom bilen är en ekonomisk enhet som har ett större värde än summan av värdet av de enskilda bildelarna.¹⁰⁴ Regeln kan tillämpas på både fast och lös egendom och motiverades vid införandet av att en helhet som hålls samman generellt utgör ett större värde än vad summan av särskilda delar av en egendom blir. Motivet är enligt lagberedningen att undvika onödig värdeförstöring.¹⁰⁵

Den femte förutsättningen för att utmätning ska kunna ske är att egendomen är överlåtbar. Det finns tillgångar som med hänsyn till dess beskaffenhet inte kan bli föremål för utmätning. Ett exempel på sådana tillgångar är fordran på framtida lön, detta är typiskt sett av direkt betydelse för att gäldenären ska kunna försörja sig själv dagligen och kan av den anledningen inte utmätas.¹⁰⁶ Även ett inskrivet överlåtelseförbud i ett testamente eller gåvobrev är ett exempel på

⁹⁹ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 28 f.

¹⁰⁰ Se t.ex. Kronofogden, "Handbok utmätning". (2025). s. 157. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

¹⁰¹ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 31.

¹⁰² NJA 2021 s. 1065 p. 8 och 11 f.

¹⁰³ Prop. 1993/94:50 s. 294.

¹⁰⁴ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 32 f.

¹⁰⁵ Prop. 1980/81:8 s. 365.

¹⁰⁶ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 31 f.

egendom som normalt sett inte kan utmätas. Detsamma gäller en inskriven hembudsklausul som först måste hembjudas till övriga andelsägare innan sådan egendom får utmätas.¹⁰⁷

3.3 Utmättningsordning

Utmätning av egendom sker enligt den ordning som Kronofogden beslutat om. Om fler än en utmättningsbar egendom finns, ska en intresseavvägning ske enligt 4 kap. 3 § 2 st. UB,

Utmättningsordningen är följande:

1. Kontanta medel
2. Bankkonton och övriga likvida tillgångar
3. Löneutmätning
4. Fondandelar och aktier
5. Annan lös egendom
6. Fast egendom
7. Skepp, fartyg, tvistiga fordringar med mera.¹⁰⁸

Utmättningsordningen är uppbyggd utefter vad som bedömts vara mest skonsamt för gäldenären. I proposition till UB uttalas att Kronofogden inte ska utmäta mer än vad som krävs för att täcka fordran mot gäldenären och de kostnader som uppkommer i ärendet. Beredningen anförde att när gäldenären innehar fler än en utmättningsbar egendom ska myndigheten både beakta sökandes rätt till betalning samt att betalning sker utan onödigt dröjsmål. Även gäldenärens intresse ska beaktas och i synnerhet att onödig värdeförstöring inte sker.¹⁰⁹

Såväl gäldenärens som sökandes intresse ska beaktas. Vad gäller sökandes rätt till betalning ska hänsyn tas till såväl full betalning som skyndsamhet, i vissa fall kan dock tidpunkten vara mindre viktig. Kronofogden behöver inte undersöka gäldenärens övriga tillgångar om en utmättningsbar egendom redan är känd.¹¹⁰ I de fall det redan är klarlagt att gäldenären äger exempelvis en fastighet bör Kronofogden ändå utreda gäldenärens tillgångar på ett sådant sätt att utmättningsordningen tas hänsyn till. Samtidigt kan det dock inte krävas en för genomgripande undersökning för att beakta utmättningsordningen.¹¹¹

3.4 Utmätning av fast egendom

Av förarbetena till UB framkommer att fast egendom normalt sett bör utmätas sist.¹¹² Detta motiverades med att utmätning i första hand ska ske av egendom som innebär minst kostnad, förlust och olägenhet för gäldenären och mest tillfredsställelse för borgenärer. Omvänt kan det antas att fast egendom i regel innebär viss olägenhet för gäldenären och att det sällan i utmättningsögonblicket kan avgöras om sökanden kan erhålla betalning ur egendom. Detta eftersom annan än sökanden kan ha företräde till att få betalning ur köpeskilling vid utmätning av fastighet.¹¹³ Vid utmätning av fast egendom ska vad som anförs om förutsättningar för utmätning av lös egendom¹¹⁴ gälla, en skillnad är dock att det vid utmätning av fast egendom inte tas någon

¹⁰⁷ NJA 1989 s. 696.

¹⁰⁸ Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). s. 150. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>. Se även Kronofogden, *ställningsstagande avseende utmättningsordningen*. (2020). <https://www.kronofogden.se/download/18.6afc1d4217d1812e6e45b79/1646139658186/Stallningstagande-avseende-utmatningsordningen.pdf>

¹⁰⁹ Prop. 1980/81:8 s. 358.

¹¹⁰ T. Gregow. *Utsökningsrätt*, 5. uppl. (Norstedts Juridik, 2020), s. 133.

¹¹¹ G. Walin., T. Gregow., G. Millqvist. & A. H. Persson. *Utsökningsbalken En kommentar*, Version 6, (Juno, 2023), kommentaren till 4 kap. 3 §.

¹¹² SOU 1973:22 s. 218. Se även Prop. 1980/81:8 s. 357.

¹¹³ Prop. 1980/81:8 s. 357 f.

¹¹⁴ Se avsnitt 3.2.

hänsyn till reglerna om gäldenärens beneficium. En förutsättning för att Kronofogden ska kunna utmäta fast egendom är också att sökanden begär det, enligt 4 kap. 5 § UB. Beträffande förutsättningen att egendomen ska ägas av gäldenären är presumptionen att den som har lagfart på egendomen är ägaren, vilket framgår av 4 kap. 24 § UB. Den lagfarne ägarens fastighet kan således utmätas för dennes skuld, om det inte framgår att någon annan är ägare.¹¹⁵ Den som påstår att äganderätt till fastighet har överlåtits ska visa att så har skett. Omvänt gäller att om gäldenären inte är lagfaren ägare kan utmätning ske om det visas att fastigheten tillhör denne. Enligt proposition krävs det i regel en formell fångeshandling som leder till den senaste lagfarten på fastigheten. Även en överlåtelsehandling som uppfyller formkraven i 4 kap. 1 § JB accepteras i såväl förarbete som doktrin. En giltig överlåtelsehandling till trots kan anledning ändå finnas att pröva om det i själva verket är en skenöverlåtelse.¹¹⁶

Huruvida Kronofogden kan utmäta fastighet när gäldenären inte har lagfart på fastigheten men det finns skäl som talar för att denne helt eller delvis har finansierat fastigheten, kan medföra att frågan om dold äganderätt aktualiseras. I NJA 1981 s. 448 har utmätning för A:s skuld skett av en fastighet, som A:s sambo B förvärvat innan utmätning. Rättsfrågan i målet var vilken bevisning som krävs för att A skulle anses vara ägare. Staten via Riksskatteverket anförde att B som visserligen inte fått lagfart ännu, hade satts in som köpare endast för att undgå att fastigheten skulle utmätas för gäldenärens skulder och framförde att B saknade ekonomiska resurser för att ha kunnat förvärva fastigheten. HD hänvisade till att äganderätten kunde styrkas genom en fångeshandling som visade senaste lagfart och att det i det berörda fallet inte fanns en giltig fångeshandling för gäldenären varför utmätning undanröjdes.¹¹⁷

Den enda utvägen, utöver konkurs, för att komma åt en gäldenär som fått det att se ut som att en närstående är ägare till en fastighet trots att den i realiteten skaffats med ekonomiska medel helt eller delvis av gäldenären torde vara utmätning av den dolde ägarens rätt mot den öppne ägaren och efterföljande tvistemål mellan sökanden och den öppne ägaren¹¹⁸

Vid utmätning av andel i fast egendom kan Kronofogden efter en parts eller någon annan delägars yrkande, förordna att hela egendomen ska säljas enligt den så kallade indragningsregeln i 8 kap. 8 § UB. Trots att en enskild andel av en fastighet också kan säljas, sker detta sällan eftersom en försäljning av hela fastigheten vanligtvis ger ett bättre ekonomiskt utfall.¹¹⁹ Enligt 8 kap. 8 § UB är förutsättningen för att Kronofogden ska kunna förordna att hela fastigheten ska säljas att lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt (SamägL) är tillämplig. En förvärvare av utmätt andel i egendom kan påkalla försäljning av hela egendomen. Skälet för indragningsregeln är att den som förvärvar en andel i viss egendom vid exekutiv försäljning kan hamna i en osäker ställning och det medför därför inte sällan att andelen säljs till underpris. Detta blir till nackdel för såväl sökanden som gäldenären.¹²⁰ Indragningsregeln motiveras även av att en försäljning av endast en andel i en egendom inte anses vara attraktivt eftersom en utomstående som vill köpa andelen förmodligen är motvillig till att gå in som samägare till egendomen. Huruvida detta argument anses övertygande har varit föremål för diskussion. Det anses oklart

¹¹⁵ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 37 f..

¹¹⁶ Prop. 1971:20 s. 300. Se även Skatteverket, *Tredjemansfrågor vid utmätning*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/322284.html>

¹¹⁷ NJA 1981 s. 448.

¹¹⁸ H. Åkerlind. Utmätning av fastighet när gäldenären inte har lagfart. *Svensk juristtidning*. 1986. <https://svjt.se/svjt/1986/380>

¹¹⁹ Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). s. 509. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

¹²⁰ Prop. 1980/81:8 s. 579.

om ett avtal som förbjuder försäljning av den samägda egendom har verkan mot tredje man som förvärvar andelen. Frågan har varken besvarats i rättspraxis eller doktrin.¹²¹

Utmätning anses, som tidigare nämnts, försvarlig när överskottet vid en försäljning täcker mer än de beräknade kostnader som kan uppkomma efter utmätningen, enligt 4 kap. 3 § UB. I NJA 2013 s. 1241 skulle HD pröva om försäljning av en bostadsfastighet var att anse som försvarlig när endast ett litet överskott förväntades vid försäljningen samtidigt som utmätningen innebar ett förhållandevis stort ingrepp för gäldenären och dennes familj. Kronofogden hade beslutat att utmäta gäldenärens andel i fastigheten samt hans andel i två pantbrev i fastigheten. HD fann, efter en intresseavvägning, att annan tillgänglig egendom än bostad borde bli ianspråktagen för fordran mot gäldenären. I rättsfallet gjorde domstolen bedömningen att det belopp som förväntades inflyta från fastighetsförsäljningen var ett i sammanhanget mindre belopp och att utmätningen dessutom skulle innebära olägenheter för gäldenären och dennes familj.¹²²

3.5 Överlåtelseförbud

I 5 kap. 5 § 1 st. UB regleras att en givare respektive testator kan föreskriva ett överlåtelseförbud i ett gåvobrev respektive ett testamente som stadgar att mottagaren ska behålla en särskild egendom eller andel i egendom framgent. Detta innebär således även ett förbud för mottagaren att överlåta egendomen och förbudet gör gällande att egendomen inte är utmätningssbar.¹²³ Ifall överlåtelseförbudet rör en fastighet ska det antecknas i fastighetsregistrets inskrivningsdel. Detta i samband med att lagfart söks eller i de fall fastighetsinskrivningen får kännedom om förbudet, enligt 20 kap. 14 § jordabalken (1970:994) (JB). En viktig anledning till att detta ska ske är för att en tredje man som förvärvar fastigheten trots ett föreskrivit överlåtelseförbud inte ska kunna åberopa eventuell god tro, enligt 18 kap. 8 § JB. I förarbete till JB uttalas att:

Har en säljare betingat sig att köparen skall avstå från rätten att överlåta fastigheten, är ett sådant förbehåll regelmässigt förenat med en föreskrift om köparens efterföljare i äganderätten. Köparens fria förfoganderätt bindes med hänsyn till att annan person, t. ex. hans arvingar, skola i sinom tid erhålla fastigheten. Det är alltså fråga om en klausul, som avser succession i äganderätten, en typ av förbehåll som i praktiken huvudsakligen förekommer i testamenten och gåvobrev.¹²⁴

I proposition till UB uttrycks att egendom inte får utmätas om särskilda föreskrifter meddelats om undantag från utmätning. Lagberedningen har framhållit att ett överlåtelseförbud som föreskrivits i gåva eller testamente i stor utsträckning ska respekteras i utmätningssammanhang.¹²⁵ Ibland föreskrivs att egendom som någon erhållit genom gåva inte får överlåtas utan att givaren gett samtycke till det. Rättsfallet NJA 1986 s. 16 ger uttryck för att en föreskrift i ett gåvobrev med innebörden att egendomen inte får överlåtas utan givarens samtycke är att betrakta som ett överlåtelseförbud.¹²⁶

Kronofogden behöver däremot inte respektera om en testator eller givare föreskrivit att egendom inte får utmätas, eftersom ett utmätningssförbud i realiteten saknar rättsverkan och inte hindrar utmätning.¹²⁷

¹²¹ NJA 2007 s. 455, s. 460.

¹²² NJA 2013 s. 1241.

¹²³ Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). s. 139. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

¹²⁴ SOU 1947:38 s. 174.

¹²⁵ Prop. 1980/81:8 s. 502.

¹²⁶ NJA 1986 s. 16.

¹²⁷ Mellqvist. *Obeståndsrätten: en introduktion*, s. 31.

Överlåtelseförbud ska som sagt i regel medföra att den egendom som är förlagd med förbudet inte kan utmätas. Två rättsfall som presenteras nedan visar dock när fastigheter inte anses freddade från utmätning trots att det finns överlåtelseförbud.

Rättsfallet NJA 1998 s. 135 handlade om en arvlåtare som avled och efterlämnade makan samt två barn vilka tillika var dödsbodelägare. Makan utfärdade en revers till vardera bröstarvingen till ett belopp som motsvarade deras arvslott. En överenskommelse mellan dödsbodelägarna träffades kring att reverserna inte fick sägas upp för inlösen samt att fastigheten inte fick säljas eller belånas utan att samtliga dödsbodelägare var överens om det. Detta antecknades i fastighetsboken. Makan sålde senare fastigheten och försattes i konkurs ett år efter försäljningen. Konkursboet väckte talan mot fastighetsköparen om återvinning med åberopande att fastigheten hade ett större värde än köpeskillingen. Köparen bestred bifall och menade att fastigheten inte kunde utmätas och inte heller återvinnas på grund av det avtalade förbehållet. HD ansåg i detta fall att överlåtelseförbudet inte utgjorde hinder för utmätning. I domskälen framhöll HD att skiftet av dödsboets egendom resulterat i att vardera dödsbodelägaren fått ett förmögenhetsvärde som i princip motsvarade deras andelar i dödsboet. I ljuset av detta framstod ett förvärv av fastigheten inte som klart benefikt och gick inte att jämföra med gåva eller testamente. Härvid konstaterades att förbudet mot överlåtelse av fastigheten inte hindrade utmätning.¹²⁸

Även i NJA 2010 s. 390 fann HD att ett överlåtelseförbud kopplat till en fastighet inte utgjorde hinder mot utmätning eftersom fastighetsöverlåtelsen inte kunde anses vara en klar gåva. Bakgrunden till målet var att två syskon tillsammans förvärvat en fastighet från modern med andelar om hälften var. Förvärvet framställdes i en handling rubricerad som gåvobrev. Av handlingen framgick att syskonen skulle utfärda skuldebrev till sin mor, och att dessa skuldebrev dessutom skulle löpa med en viss procent ränta. Vidare angavs det att givarens samtycke krävdes vid belåning, inteckning eller försäljning av fastigheten samt att en gåvotagare som vill överlåta dennes andel av fastigheten i första hand skulle erbjuda det andra syskonet detta. Kronofogden hade utmätt en av syskonens andel i fastigheten och beslutat att hela fastigheten skulle säljas vid exekutiv auktion. HD gjorde bedömningen att fastigheten inte ansågs undantagen från utmätning enligt 5 kap. 5 § UB med hänsyn till att fastighetsöverlåtelsen inte kunde betraktas som en klar gåva.¹²⁹

3.6 Hembudsklausul

En hembudsklausul innebär att en testator respektive givare förskriver i ett testamente respektive gåvobrev att egendom i första hand ska hembjudas till specifika personer. Klausulen innebär att om någon erhåller egendom genom testamente eller gåva och önskar sälja den, ska ett erbjudande i första hand riktas till den angivna personen i testamentet eller gåvobrevet. Försäljning till utomstående blir aktuellt först om den angivna personen inte vill köpa egendomen. I ett sådant fall kan utmätning ske och därefter ett erbjudande om att köpa egendomen riktas till personen som anges i gåvobrevet eller testamentet, enligt 4 kap. 31 § UB. Vid accept av hembudet kan försäljning ske under hand. Om personen inte accepterar hembudet, säljer Kronofogden egendomen på exempelvis exekutiv auktion.¹³⁰ Vid exekutiv försäljning ska Kronofogden erbjuda övriga andelsägare att köpa återstående andel.¹³¹

¹²⁸ NJA 1998 s. 135.

¹²⁹ NJA 2010 s. 390.

¹³⁰ Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). s. 140. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

¹³¹ T. Gregow. Svensk rättspraxis Exekutionsrätt 1982–1990: I Utsökningsrätt. *Svensk juristtidning*. 1992. <https://svjt.se/svjt/1992/20>

I NJA 2021 s. 709 har HD prövat om ett gåvobrev med villkoret att fastigheten inte får säljas förrän hembudsskyldighet till övriga delägare eller deras legala arvingar har iakttagits, är bindande för den arvinge som fått fastigheten i gåva av den ursprungliga gåvotagaren. HD kom i detta fall fram till att ett sådant föreskrivet villkor inte är bindande för den arvinge som genom gåva fått fastigheten av den ursprungliga gåvotagaren. I rättsfallet framhöll HD att uppenbara negativa konsekvenser skulle uppkomma om överlåtelseförbud och liknande förbehåll följer med egendomen. Domstolen menade att inskränkningar i förfoganderätten som har gällt för tidigare överlåtelse av egendomen i fråga inte skulle synas för utomstående som senare förvärfvar egendomen. Detta borde öka risken för rättsförluster både för den som skulle vara berättigad genom förbehållet och för kreditgivare. Överlåtelsebegränsningar är, enligt HD:s uppfattning, synnerligen vanliga när flera individer innehar en fastighet med samäganderätt. Om begränsningen följer med egendomen skulle samägandeförhållanden som visat sig inte fungera blir bestående under mycket lång tid och på så sätt leda till så kallade inlåsnings effekter.¹³²

Om det inte föreskrivs att en hembudsklausul i ett gåvobrev eller testamente gäller enbart under en viss begränsad tid ska klausulen gälla även efter att givaren eller testatorn avlidit. Det är först när den med hembuds rätt avstått från att förvärva egendomen vid en överlåtelse till annan som verkan av en hembudsklausul upphör. Mot denna bakgrund bör därför den som avser att skriva en hembudsklausul ta ställning till att tidsbegränsa eller på annat sätt begränsa hembuds rätt. En gåvotagare och den som innehar hembuds rätt kan inte avtala efter givarens död att hembudsklausulen inte längre ska gälla. Ifall ett sådant avtal skulle förklaras på en fastighet som är föreskriven med en hembudsklausul kommer inte inskrivningsmyndigheten att undanröja förbehållet från fastighetsboken. För att undanröja en hembudsklausul är permutation det enda möjliga tillvägagångssättet. Detsamma gäller även i förhållande till ett föreskrivet överlåtelseförbud. Permutation söks hos Kammarkollegiet enligt permutationslagen.¹³³ Permutation innebär att en bestämmelse i ett gåvobrev eller testamente ändras. En förutsättning för att detta ska komma till stånd är att det föreligger särskilda skäl, vilket innefattar att sådana ändrade förhållanden ägt rum att villkoret inte längre kan följas, är markant gagnlös eller i strid med givaren eller testatorns intention.¹³⁴

3.7 Utmätning av samägd egendom

Samägende föreligger när exempelvis en fastighet eller lös egendom ägs av två eller flera gemensamt, enligt 1 § SamägL. Huvudregeln är att arvingarna erhåller lika lott i egendomen om inte annat föreskrivs genom exempelvis ett testamente. Egendom som överlåts genom arv är en vanlig orsak till att samäganderätt uppkommer.¹³⁵ Andel i egendom som innehas med samäganderätt bör helst undvikas att tas i anspråk för utmätning.¹³⁶

Varje delägare har, enligt 6 § SamägL, rätt att begära försäljning av egendomen på offentlig auktion. I en situation då en fastighet till exempel samägs av flera syskon kan fastigheten säjas på offentlig auktion om någon av dem begär det, så länge synnerliga skäl inte föreligger för att så inte borde ske. Innebörden av synnerliga skäl skiljer sig åt från fall till fall och vid utmätning antas bedömningen av vad som utgör synnerliga skäl vara strängare.¹³⁷ Om synnerliga skäl för

¹³² NJA 2021 s. 709.

¹³³ P. Nilsson., U. Rydin., C. Silfverberg., M. Rommerud & O. Stenman. *Generationsskiftet och blandade fång*, 4. uppl. (Nordstedts Juridik, 2021), s. 47 f.

¹³⁴ Kammarkollegiet, *Förutsättningar för permutation*. (2025) <https://www.kammarkollegiet.se/vara-tjanster/stiftelser-testamenten-och-gavor/ansok-om-permutation-av-gavobrev-och-testamenten/forutsattningar-for-permutation>

¹³⁵ J. Munukka, *Karnov lagkommentar till Lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt* 2§.

¹³⁶ Walin m.fl. *Utsökningsbalken En kommentar*, kommentaren till 4 kap. 3 §.

¹³⁷ J. Munukka, *Karnov Lag kommentar till Lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt* 6 §.

anstånd anses föreligga ska inte frågan om hela egendomens försäljning bli aktuell, då ska i stället den utmäta andelen säljas. Vad som däremot anses vara tillräckligt skäl för anstånd är om tidpunkten för försäljningen skulle bringa förlust för samägare. Även andra faktorer kan anses vara synnerliga skäl för att gemensam försäljning inte borde ske, ordalagen i 6 § SamägL bör i regel anpassas efter rådande omständigheter i aktuellt fall.¹³⁸

Presumptionen anger att lös egendom i makar eller sambos gemensamma besittning vid sammanboende, ska anses ägas av dem med samägenderätt. Om äganderätsfrågan är diffus men det finns sannolika skäl för gäldenärens äganderätt, får utmätning ske med förbehåll för tredje mans rätt.¹³⁹ I fråga om när gäldenären har egendom i gemensam besittning med sin maka eller sambo och det inte görs sannolikt att de är samägare till egendomen eller det inte framgår att egendomen tillhör maken eller sambon eller någon annan är utgångspunkten att gäldenären anses vara ägare. Egendomen får således utmätas enligt 4 kap. 19 § 1 st. UB. Vid gemensam besittning av syskon krävs det att det är styrkt att egendomen eller andel av egendomen tillhör gäldenären för att utmätning ska kunna ske.¹⁴⁰ Om endast sannolika skäl föreligger kan utmätning ske med förbehåll för tredje mans rätt enligt 4 kap. 22 § UB. Om det framkommer via ett avtal eller hyreskontrakt att egendom respektive andel däri tillhör gäldenären får egendomen utmätas enligt 4 kap. 19 § 2 st. UB.¹⁴¹

I NJA 1989 s. 9 erhöll en person genom testamente en tredjedel i en fastighet, i testamentet uppställdes ett bindande överlåtelseförbud. Överlåtelseförbudet ansågs, enligt HD, inte utgöra hinder mot övriga delägars rätt enligt 6 § SamägL att begära att hela fastigheten utbjuds till försäljning och således upplösa samägenderättsförhållandet.¹⁴²

Gällande besittning presumeras lös egendom, enligt förarbeten till UB, tillhöra gäldenären om det finns i dennes besittning och får således utmätas för fordran mot gäldenären. Presumptionen bryts dels om det är styrkt att egendomen inte tillhör gäldenären, dels om det framgår att egendomen tillhör tredje man. Lagberedningen har framhållit att Kronofogden bör göra en förhållandevis noggrann undersökning kring att egendom som finns i gäldenärens besittning faktiskt tillhör denne. Det har uttalats att Kronofogden bör göra sig underrättad kring hur gäldenären förvärvat viss egendom, exempelvis bilar och TV-apparater som ofta köps på avbetalning. Om det enbart finns stöd, men inte anses styrkt att tredje man har äganderätt får egendomen utmätas för gäldenärens skulder. Vidare betonade beredningen att egendom anses tillhöra tredje man om dennes förvärv är sakrättsligt skyddat mot gäldenärens borgenärer. Kronofogden ska lämna anspråk som grundas på överlåtelse från gäldenären utan avseende, i de fall egendomen finns kvar i gäldenärens besittning. Om tredje man åberopar annan grund för att denne är ägare än överlåtelse från gäldenären krävs det att tredje mannen styrker sin rätt och visar varför gäldenären innehar egendomen. Detta genom till exempel ett avbetalningsköp med äganderättsförbehåll eller pant. Beredningen påpekade att det i vissa fall kan vara uppenbart att egendomen inte tillhör gäldenären, till exempel när egendom har lämnats in för reparation av hantverkare. I andra fall torde det rimligen krävas ett skriftligt bevis för att tredje mans anspråk ska anses vara styrkt, exempelvis ett avbetalningskontrakt.¹⁴³

¹³⁸ Walin m.fl. *Utsökningsbalken En kommentar*, kommentaren till 8 kap. 8 § UB.

¹³⁹ Prop. 1980/81:8 s. 2.

¹⁴⁰ N-B. Morgell, *Karnov Lag kommentar till 8 kap. 8 § utsökningsbalken*.

¹⁴¹ Skatteverket, *Tredjemansfrågor vid utmätning* (2025) <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edit-ion/2025.1/322284.html>

¹⁴² NJA 1989 s. 9.

¹⁴³ SOU 1973:22 s. 242, se även Prop. 1980/81:8 s. 423 f.

3.8 Utmätning av rätten till arv

Kronofogden kan utmäta rätten till arv och det är först när arvlåtaren avlidit som utmätning blir aktuell. Som framkommit i avsnitt två kan en arvtagare eller universell testamentstagare ha rätt till arv av en andel i dödsboet, även en legatarie kan ha rätt till arv av en specifik sak eller summa som testatorn förordnat om genom testamente. Kronofogden kan utmäta rätten till arv under tiden dödsboet förvaltas av en boutredningsman eller när förvaltningen av dödsboet av någon annan anledning inte är avslutad. Detta eftersom den egendom som finns i dödsboet inte får utmätas innan förvaltning är att anse som slutförd. Förvaltningen avslutas oftast genom arvskifte i de fall dödsboet har flera delägare och vid den tidpunkten kan egendom som tilldelats en dödsbodelägare bli föremål för utmätning. När ett dödsbo enbart har en delägare avslutas förvaltningen i regel efter en registrerad bouppteckning och fram till dess kan arvingens rätt till arv utmätas, först efter avslutad förvaltningsregistrering kan dödsbodelägarrens egendom utmätas. Om utmätt dödsboandel ska säljas, sker detta på samma sätt som när lös egendom ska säljas oberoende av om det enbart finns fast egendom. Även rätten till arv som någon erhåller från annan arvinge genom testamente eller arvsavstående kan utmätas.¹⁴⁴ Rättsfallet NJA 1989 s. 452 handlade om hur A avled och efterlämnade den ensamme arvingen och dödsbodelägaren B, varvid HD fastslog att efter den registrerade bouppteckning efter A har utmätning för B:s skulder kunnat ske av egendom som tillhört A.¹⁴⁵

I NJA 1954 s. 177 hade överlåtelse av en begränsad del av en persons rätt till arv inte ansetts utgöra hinder för utmätning av arvingens hela andel i dödsboet. Arvingen skrev en arvsöverlåtelse där han överlät rätten till arv efter sin moder genom ett visst belopp till sin bror. Kronofogden utmätte arvingens andel i dödsboet. Eftersom överlåtelsen inte omfattade arvingens rätt till arv helt och hållet eller viss kvotdel utan ett visst belopp som utgjorde en begränsad del av rätten till arv, fann HD att överlåtelsen inte utgjorde hinder mot utmätning av arvingens andel i dödsboet.¹⁴⁶

3.9 Utmätning vid arvsavstående

I vissa fall kan ett arvsavstående vara att betrakta som en benefik överlåtelse av andel i dödsboet, i synnerhet för borgenärer med en fastställd fordran mot den avstående arvingen. För att skydda sig mot borgenärer ska avstående arvinge, vars skulder är föremål för utmätning, underrätta dödsboet innan arvskifte om att denne avstår arvet. Underrättelse kan ske till såväl testamentsexekutor, boutredningsman som till övriga dödsbodelägare. I rättsfallet som behandlas nedan framstår det även som tillräckligt att arvsavstående görs vid förrättning av bouppteckning och att anteckning sedan görs däri.¹⁴⁷

NJA 1993 s. 34 ger uttryck för att denuntiation till dödsboet är av vikt för att arvsavstående ska kunna hindra utmätning av avståendes arvinges andel i dödsboet. Denuntiation innebär att arvingen ska underrätta övriga delägare om avståendet. I det berörda fallet hade en bröstarvinge skrivit två handlingar med implikationen att arvingen avstod arvet efter sin mor. En av handlingarna skrevs fyra år innan modern avled och innebar att avståendet gagnade arvingens syster. Den berörda handlingen var betecknad som intyg och visades vid bouppteckningsförrättningen där alla dödsbodelägare närvarade. HD hänvisade till tingsrättens bedömning att intyget saknade rättslig verkan med hänvisning till 17 kap. 1 § ÄB. Detta eftersom handlingen skrevs fyra

¹⁴⁴ Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). s. 371 f. <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>

¹⁴⁵ NJA 1989 s. 452.

¹⁴⁶ NJA 1954 s. 177.

¹⁴⁷ G. Walin & G. Lind. *Ärvdabalken, en lagkommentar*, kommentaren till 18 kap. 1 § ÄB. Del II, version 7, (JUNO, 2025). Kommentaren till 18 kap. 1 §.

år innan moderns död och paragrafens ordalydelse ger vid handen att ett avtal om arv efter den som fortfarande är i livet med annan än denne är ogiltigt. Den andra handlingen som bröstarvingen upprättade utgjordes av ett blankt arvsavstående, med innebörden att hon avstår från hela arvet efter sin mor. Formuleringen däri innebar att arvet skulle övergå till arvingens avkomlingar och därigenom stanna inom hennes familj. Arvsavståendet lades inte fram vid förrättningen och ingen anteckning gjordes i bouppteckningen. Däremot så skickades handlingen in till tingsrätten och bifogades till bouppteckningsprotokollet vid registrering av bouppteckningen. HD gjorde bedömningen att det som framkommit inte kunde innebära att övriga dödsbodelägare underrättats om avståendet. Arvsavståendet hade därav inte blivit gällande gentemot borgenärerna före utmätning. Prejudikatet ger uttryck för att ett arvsavstående inte hindrar utmätning av den avstående arvingens skuld av dennes andel i dödsboet, om boet inte underrättades om avståendet.¹⁴⁸

¹⁴⁸ NJA 1993 s. 34.

4. Diskussion

I uppsatsens inledande kapitel presenteras syftet med uppsatsen, vilket har varit att undersöka och analysera i vilka situationer arv och testamenterad egendom kan undantas från utmätning i förhållande till en arvtagare eller testamentstagares skulder. Genom en fördjupad utredning rörande successionsrätt framkommer det tidigt i uppsatsen att den avlidnes kvarlåtenskap fördelas enligt parentelprincipen, om inte annat framgår av testamente. Den legala arvsordningen innebär att närmast släktingar ärver först, att istadarätten träder in om arvinge är avliden och att arv enbart fördelas i en arvsklass.

En central del i successionsrätten är reglerna om testamente och på vilket sätt testamente kan förordnas. Testamente kan förordnas genom legat, universellt förordnande eller ändamålsbestämt förordnande. Ur uppsatsen kan utläsas att universell testamentstagare är att likställa med arvinge eftersom sådan testamentstagare deltar vid boutredning och arvskifte. En skillnad från legatarie är att en universell testamentstagare inte endast erhåller viss egendom utan hela eller delar av kvarlåtenskapen. Eftersom legat och universellt förordnanden innebär att egendom innehålls av testamentstagaren med äganderätt, torde det inte ha någon betydelse hur sådan fördelning sker i förhållande till utmätning. Däremot behöver inte ändamålsbestämda förordnanden innebära äganderätt vilket ger vid handen att utmätning inte alltid blir aktuellt vid sådana förordnanden. Uppsatsen visar även att rätten till arv som arvinge eller testamentstagare ännu inte tillträtt kan utmätas, detta gäller både legat och universellt förordnande.¹⁴⁹

I underliggande avsnitt behandlas vad som händer om en arvinge har skulder hos Kronofogden, i synnerhet rättsverkningar vid samägande av egendom. Vidare diskuteras förutsättningarna för att arv och testamenterad egendom ska kunna undgå att tas i anspråk för utmätning i förhållande till arvinges eller testamentstagares skulder.

4.1 Vad händer om en arvinge har skulder hos Kronofogden?

Som beskrivits i avsnitt tre är huvudregeln att Kronofogden får utmäta egendom som tillhör gäldenären om den har ett ekonomiskt värde, inte splittras från en ekonomisk enhet, kan överlåtas samt om utmätningen är försvarlig. Egendom kan i vissa fall undantas från utmätning med hänsyn till gäldenärens behov, vilket inte behandlas i uppsatsen.¹⁵⁰ Om dessa förutsättningar är uppfyllda kan Kronofogden utmäta en arvinges eller testamentstagares skulder. Uppsatsen ger vid handen att även rätten till arv kan utmätas och då omfattas inte egendom i dödsboet utan enbart arvingens arvsrätt.

Bankkonton och lön är de vanligaste objekten som tas i anspråk för utmätning, fast egendom ska i regel utmätas sist. Dock visar förekomsten av rättsfall som behandlats i avsnitt tre att fastigheter utmätts frekvent, om det ansetts försvarligt. I fallet NJA 2013 s. 1241 menade HD dock att det belopp som beräknades uppkomma efter försäljning av en gäldenärs bostadsfastighet inte kunde anses försvarlig mot en avvägning av att utmätningen också skulle innebära olägenheter för gäldenären och hans familj.

Som framgått av uppsatsen utgör arv en vanlig orsak till att samägande uppstår. Frågan som ställs i rubriken ovan kan vara extra angenäm för delägare som samäger egendom med en gäldenär. För att undvika ett samäganderättsförhållande har det konstaterats att arvingar och universella testamentstagare har möjlighet att komma överens om att egendomen ska fördelas på annat sätt, så länge varje gren får lika värde enligt 23 kap. 1 och 3 §§ ÄB. Särskilt relevant bör

¹⁴⁹ Se närmare s. 26.

¹⁵⁰ Se närmare s. 18 f.

detta bli om arvingar eller testamentstagare kommer ärva samägd egendom med en gäldenär, i synnerhet när det gäller sådan egendom som kan tänkas vara komplex att dela på såsom exempelvis en fastighet.

Indragningsregeln i 8 kap. 8 § UB gör det möjligt för Kronofogden att utmäta en andel i en fastighet. Regeln om indragning blir extra betydelsefull för delägare som inte önskar få egendom utmätt och varje delägare har rätt, enligt 6 § SamägL, att begära försäljning av hela fastigheten om det inte föreligger synnerliga skäl för att så inte borde ske. Vid utmätning är bedömningen om vad som innebär synnerliga skäl strängare. Varför delägare som vill undgå att exempelvis en fastighet ska tas i anspråk i en situation när en av delägarna är skuldsatt kan stöta på hinder om de önskar att försäljning ska ske. Det bör även vara rimligt att anta att borgenärer påverkas negativt av att egendom innehas med samäganderätt av en gäldenär eftersom andelen riskerar att säljas till underpris ifall övriga samägare inte vill dela ägandet med en främling. Bärkraften i det sistnämnda argumentet kan dock ifrågasättas eftersom det kan vara svårt att generellt uttala sig kring huruvida individer kan eller inte kan tänka sig att samäga egendom med en främmande person.

4.2 Kan arv eller testamenterad egendom undantas från utmätning?

Resultatet av undersökningen visar att det finns möjligheter för såväl arvlåtare som testator respektive arvtagare och testamentstagare att undgå att egendomen utmäts. De förutsättningar som finns för att utmätning ska kunna ske kräver att Kronofogden ibland gör en förhållandevis noggrann utredning gällande bland annat om egendomen verkligen tillhör gäldenären. Utredningen avseende fast egendom där presumptionen är att den lagfarne ägaren är verklig ägare blir relativt enkel och därav kan egendom utmäts. Dock finns det i vissa fall anledning att pröva om en skenöverlåtelse föreligger i de fall någon påstår att äganderätten överlåtits genom exempelvis en överlåtelsehandling. Som uppsatsen visar presumeras lös egendom i gäldenärens besittning också tillhöra denne, varför det kan framstå som att lagstiftaren vid införandet av regleringen inte avsett att ta lätt på situation när det enbart finns stöd för att gäldenären överlåtitt egendom.

4.2.1 Kan en arvinge eller testamentstagare undvika att ärvd egendom blir utmätt?

Som nämnts i avsnitt två kan en arvinge på tre olika sätt undgå sitt arv: genom arvsavsägelse, arvsavstående och arvsöverlåtelse. I doktrin framhålls det att en orsak till att en arvtagare vill nyttja någon av dessa tre sätt kan bero på att denne har skulder och vill undgå utmätning av arvet. Av 17 kap. 2 § ÄB framgår att en bröstarvinges arvsavsägelse är bindande endast under förutsättning att arvingen erhållit skäligt vederlag eller egendom som motsvarar laglottens värde. Ett vederlag är inte skäligt om beloppet uppgår till mindre än vad värdet på laglotten vid tidpunkten för avsägelsen skulle ha varit om avsägelsen aldrig ägt rum. Ett arvsavstående innebär att den eller de som skulle ärvt om den avstående arvingen avled före arvlåtaren helt eller delvis inträder som mottagare i den avståendes ställe. Framhållas bör dock att denuntiation till dödsboet är i princip avgörande för om ett arvsavstående ska hindra utmätning, något som NJA 1993 s. 34 ger uttryck för. För att denuntiationskravet för ett arvsavstående som ska kunna hindra utmätning ska anses uppfyllt, måste den avstående arvinge som upprättat handling om ett blankt avstående lägga fram handlingen till förrättning och handlingen måste antecknas i bouppteckningen. Annars kan det inte betraktas som att övriga dödsbodelägare underrättats om avståndet, även om avstående arvinge tidigare underrättat de andra delägarna.

Arvsöverlåtelse innebär, som tidigare konstaterat, att överlåtelse kan ske även före arvskifte och har då i praxis ofta bedömts som ett arvsavstående. Varken arvsavstående eller arvsöverlåtelse finns reglerat i lag. Dock accepteras båda möjligheterna i rättspraxis som även ställer upp

förutsättningar för när sådana ska anses giltiga. Mot bakgrund av detta och med hänsyn till att rättspraxis förändras i takt med tiden bör det vara viktigt för en arvtagare att ha kännedom om hur avstående respektive överlåtelse ska utformas för att betraktas som giltiga. I NJA 1954 s. 177 hade överlåtelse av en begränsad del av en persons rätt till arv inte ansetts utgöra hinder för utmätning av arvingens hela andel i dödsboet. Arvingen skrev endast överlåtelse om rätt till arv efter sin moder genom visst belopp till sin bror. Eftersom överlåtelsen inte omfattade arvingens rätt till arv helt och hållet eller viss kvotdel, utan till ett visst belopp begränsad del av rätten till arv, fann HD att överlåtelse inte utgjorde hinder mot utmätning av arvingens andel i dödsboet. I ljuset av rättsfallet kan en arvtagare som önskar göra en arvsöverlåtelse gällande rätten till arv alltså inte undgå att hela andelen i dödsboet utmäts.

En risk för allvarigare påföljder kan exempelvis uppstå vid ett arvsavstående eller arvsavsägelse om arvingen är på obestånd eller riskerar att hamna på obestånd och gör sig av med egendom av betydande värde. Detta då det i vissa fall skulle kunna vara att betrakta som oredlighet mot borgenärer enligt 11 kap. 1 § BrB. Arvsavstående kan medföra straffansvar enligt förevarande lagrum om avståendet gäller en tillgång som har ett ekonomiskt värde och som arvingen tidigare haft rätt till samt om det sker efter arvlåtarens död. I ett hovrättsfall från 2023 har det, som tidigare nämnts, framkommit att arvingen avhänt sig egendom i samband med arvsavsägelsen vilket utgjorde en tillgång som han haft rätt till. Att handlingen rubricerades som en arvsavsägelse saknade enligt domstolen betydelse eftersom egendomen efter avsägelsen inte längre varit tillgänglig för vare sig arvingen eller hans borgenärer. Arvsavsägelsen medförde att hans syster i stället erhöll hela arvet, varför avhändandet omfattas av straffbestämmelsen. Arvingen lämnade uppgifter om att systemen mottog några hundra tusen kronor i arv, vilket enligt hovrättens bedömning tillsammans med övrig utredning talar för att det arv han av sagt sig har haft betydande värde. Mot bakgrund av detta kan det framstå som att den enskildes möjligheter att undgå sitt arv i förhållande till hot om utmätning kan vara förenat med risker.

Även en testamentstagare kan avstå sin testamentslott. Avståendet är giltigt i den mån avståendet sker till förmån för den som testatorn föreskrivit i stället ska erhålla lotten. Noteras bör att en testator behöver ange i testamentet vem som ska erhålla en testamentstagares lott om denne exempelvis avstår eller avlider innan rätten till testamente inträder. Anledningen bakom ett testamentsavstående skulle, på samma sätt som när det gäller en arvinge som vill undgå sitt arv, exempelvis kunna vara att testamentstagaren inte vill att egendom som erhålls genom testamente ska bli föremål för utmätning. I lagkommentar till 11 kap. 1 § BrB nämns det att avstående från testamentslott knappast bör kunna utgöra oredlighet mot borgenärer eftersom det inte rimligen kan betraktas som ett avhändande. Konsekvenserna av testamentstagares avstående är att utmätning inte kan ske i förhållande till testamentstagarens skulder.

4.2.2 Kan en arvlåtare eller testator undgå att egendom blir föremål för utmätning?

När det gäller frågan om det är möjligt att undgå att arvet utmäts i förhållande till en arvlåtare och testatorns perspektiv blir överlåtelseförbud särskilt intressant. Uppsatsen ger nämligen vid handen att den som ger bort egendom eller skriver ett testamente kan välja att föreskriva ett förbud för mottagaren att överlåta egendomen. Följden av detta blir att utmätning inte får ske. Trots detta visar dock två rättsfall på att ett överlåtelseförbud inte alltid hindrar utmätning. I det ena fallet, NJA 2010 s. 390, bedömdes fastighetsöverlåtelsen inte vara en klar gåva. I rättsfallet fick två syskon en fastighet genom gåva av sin mor. I gåvobrevet angavs det att syskonen skulle utfärda skuldebrev till modern som löpte med ränta. Eftersom gåvobrevet innehöll inskränkningar fann HD att det inte utgjorde undantag för ett av syskonets andel i fastigheten. I det andra fallet, NJA 1998 s. 135 inte att jämställa med gåva eller testamente. Detta eftersom

dödsbodelägarna fått ett förmögenhetsvärde som i princip var att jämställa med deras andelar i dödsboet. Härvid krävs det att förvärvet är klart benefikt för att överlåtelseförbudet ska gälla.

Av det som framställts i uppsatsen torde ett överlåtelseförbud vara det enda sättet för en testator eller gåvogivare att undvika att dennes egendom blir föremål för utmätning. Ett överlåtelseförbud kan dock medföra andra negativa konsekvenser som inte alltid är önskvärda. Exempelvis krävs det i vissa fall, om det är föreskrivet i gåvobrevet eller testamentet, att givaren eller testatorn samtycker till överlåtelse och i vissa fall anges det att förbudet gäller så länge givaren eller testatorn lever. I proposition till UB nämns även att överlåtelseförbudet kan skrivas för all framtid, vilket kan medföra negativa konsekvenser för de arvtagare respektive testamentstagare som någon gång vill avyttra egendomen.

Ett annat sätt för en givare eller testator att undgå utmätning av egendom är genom en hembudsklausul. Detta innebär att en givare eller testator föreskriver att egendom först ska hembjudas till vissa av denne utpekade personer. Hembudsklausuler har relevans för utmätning eftersom det styr hur Kronofogden ska agera i utskönningsförfarandet, specifikt genom att de uppställer ett krav på att erbjuda den hembudsberättigade personen att köpa egendomen före andra vid en eventuell offentlig försäljning. HD:s uppfattning i NJA 2021 s. 709 är att det vore orimligt om överlåtelseförbud och liknande förbud följer med egendomen på ett sätt som gör att det blir bestående så länge egendomen existerar. Domstolen anför att samägandeförhållanden som inte fungerar skulle påverkas negativt om sådana typer av förbehåll består under lång tid eftersom samägandet kan komma att betraktas som inlåst genom den typen av begränsningar. Att en testator föreskrivit i ett testamente att egendom inte får utmätas saknar rättsverkan, ett sådant utmätningförbud hindrar nämligen inte utmätning. Om utmätningförbud hade accepterats och utgjort hinder mot utmätning kan det tänkas att många borgenärer hade blivit drabbade och inte kunnat erhålla betalning för en fastställd fordran på gäldenärer.

Denna uppsats visar också att ett testamente kan författas på ett sätt som gör att det gagnar en bröstarvinge mer än en annan. Eftersom en arvlåtare och testator har rätt att förordna kvarlåtenskapen så länge det inte inskränker laglottan, är en situation där en arvlåtare gynnar en bröstarvinge mer än den andre helt enligt reglerna. En arvlåtare skulle exempelvis kunna önska att fördela kvarlåtenskapen på ett sådant sätt och gynna en arvinge mer än annan för att förhindra att en del av egendomen bli föremål för utmätning.

En arvlåtare kan även gynna en arvinge genom att ge gåvor till denne. Det förstärka laglottsskyddet innebär dock att gåvor i vissa fall ska jämställas med testamente. Om det uppdragas vid arvskifte att en arvinge fått gåvor kan en jämkning av gåva ske av bröstarvinge. Om gåvor är att betrakta som förskott på arv kan det bli tal om återbäringsskyldighet för den arvinge som erhållit förskottet. Om gåvor ges till exempelvis en bröstarvinge för att inte en annan bröstarvinge som har skulder och är föremål för utmätning ska erhålla andel i kvarlåtenskapen kan alltså den som fått gåvor ibland behöva återbära värdet av gåvorna till dödsboet. På så sätt hindrar inte heller gåvor till annan arvinge alltid att utmätning av arvlåtarens egendom sker.

Av uppsatsen framkommer även att det finns en möjlighet för en testator att fritt tillägga, ändra och återkalla befintliga testamenten ända fram till dödstillfället. Följaktligen kan alltså en testator som får kännedom om att en testamentstagare är skuldsatt och kommer få egendom utmätt av Kronofogden välja att i stället ändra testamentet på ett sätt som inte gynnar den testamentstagare vars skulder är föremål för utmätning. Detta kan tänkas bli viktigt i synnerhet i situationer där testatorn förordnar om egendom som denne vill ska leva vidare i testamentstagares eller släktens ägo. En begränsning i testationsfriheten är dock, som tidigare nämnt, laglottsskyddet.

Att som testator föreskriva att bröstarvinge, som är på obestånd eller riskerar att hamna på obestånd, ska göras arvlös och därigenom i stället exempelvis förordna egendom till förmån för den man lever med, kan framstå som ett exempel på hur utmätning kan undgås av kvarlåtenskapen. Detta torde dock kunna innebära en risk utifrån i huvudsak två aspekter. Det krävs för det första att bröstarvingen väljer att inte klandra testamentet, genom att godkänna ett testamente som inskränker sin laglott ses godkännandet som att denne avstår sin laglott. Utifrån bevisskäl bör godkännandet ske skriftligt. Det krävs dessutom att den som testator skrivit testamente till förmån för överlever testatorn, eftersom avsaknad av testamentstagare annars medför att egendomen förordnas enligt den legala arvsordningen. Den bröstarvinge som fått sin laglott inskränkt kan jämka testamentet. Viktigt är dock att jämkning ska påkallas inom sex månader från den avlidnes bortgång då bröstarvingen annars mister denna rätt. Om arvinge anser att testamentet är ogiltigt kan klandertalan väckas vilket även i detta fall är viktigt, av nyss nämnda anledning, att det sker inom sex månader. En bröstarvinge kan efter delgivning av ett testamente som har förordnats till någon annans fördel, avstå från att jämka trots en inskränkning av laglotten. Ett avstående från att jämka testamentet är inget som arvingens borgenärer kan påverka trots att det kan komma att drabba dem. Om en bröstarvinge godkänner handlingen finns ingen möjlighet till ånger. Det ovan anförda visar att det inte alltid blir ett klart utfall i en situation där en testator väljer att skriva testamente som inskränker bröstarvinges arv och i stället medför att den man lever med erhåller egendom.

4.3 Avslutande kommentarer

Få studier om utmätning har utgått från det perspektiv denna uppsats behandlar, nämligen i vilka situationer arv och egendom som erhålls genom testamente kan undgå att tas i anspråk för arvinges och testamentstagares skulder. Detta arbete har därför bidragit till en ökad förståelse för hur reglerna ska förstås och tolkas samt dess inverkan på i synnerhet en testator eller arvlåtare samt dödsbodelägare.

Resultatet av rättsutredningen visar att det finns sätt för såväl en arvlåtare och testator som en arvtagare och testamentstagare att undgå att arv utmäts, dock är möjligheterna få till antalet och kan tänkas medföra vissa oönskade konsekvenser. Genomgående under uppsatsen har en del frågor väckts. Det torde synas viktigt att sökande och borgenärer som har en fastställd fordran på gäldenären erhåller betalning. Likväl skulle det också kunna ses som betydelsefullt att arvlåtaren och testatorn själv får bestämma hur sin egendom ska fördelas samt att arvtagare och testamentstagare har möjlighet att bestämma om de vill motta arv och testamenterad egendom. Härvid kan utläsas att lagstiftarens intentioner, oavsett om det varit medvetet eller undermedvetet, kan tolkas ha varit att i första hand säkerställa att de som har en fastställd fordran faktiskt får betalt. I andra hand finns alternativ för både en testator respektive arvlåtare att skriva exempelvis ett överlåtelseförbud och för en arvtagare respektive testamentstagare att välja att avstå sitt arv. Avslutningsvis kan uppsatsens framställning antas spegla två kolliderade intressen: borgenärers rätt till betalning gentemot gäldenärens och arvlåtarens respektive testatorns intresse att undgå utmätning av kvarlåtenskapen.

Källor och litteratur

Offentligt tryck

Proposition 1958:144 *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ärvdabalk m. m.*; given Stockholms slott den 14 mars 1958.
Proposition 1969:124 *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i ärvdabalken*, m. m.; given Stockholms slott den 26 september 1969.
Proposition 1971:20 *Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om exekutiv försäljning av fast egendom, m.m.*; given Stockholms slott den 29 januari 1971.
Proposition 1975:6, *Vissa ändringar i konkurslagen m. m.* Beslutad den 16 januari 1975 (Nummer i NJA II 1976:3).
Proposition 1980/81:8 *Med förslag till utsökningsbalk*. Beslutad den 5 juni 1980.
Proposition 1985/86:30 *om ändring i brottsbalken m. m. (om brott mot borgenärer)*.
Proposition 1986/87:1 *om äktenskapsbalk m. m.*
Proposition 1993/94:50 *Fortsatt reformering av företagsbeskattningen*.
SOU 1925:43. *Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken II. Förslag till lag om arv m.m.* Stockholm 1925.
SOU 1929:22. *Lagberedningens förslag till revision av ärvdabalken III – Förslag till lag om testamente m. m.* Stockholm 1929.
SOU 1947:38. *Lagberedningens förslag till jordabalk I*. Stockholm 1947.
SOU 1973:22. *Utsökningsbalk Förslag av lagberedningen Utsökningsrätt XII*.

Rättsfall

Nytt Juridisk Arkiv (NJA), 1954 s. 177
NJA 1981 s. 448
NJA 1986 s. 16
NJA 1989 s. 9
NJA 1989 s. 452
NJA 1989 s. 696
NJA 1993 s. 34
NJA 1998 s. 135
NJA 2005 s. 295
NJA 2007 s. 455
NJA 2010 s. 390
NJA 2013 s. 1241
NJA 2021 s. 605
NJA 2021 s. 709
NJA 2021 s. 1065
NJA 2022 s. 277
Göta hovrätts dom 2023-06-21, B 3988–22
Högsta domstolen mål T 3918–21.

Litteratur

Agell, A. Den nya arvsrätten och metoder för dess tolkning, SvJT 1990 s. 40.
Agell, A & Brattström, M. *Äktenskap, samboende, partnerskap*. 6. uppl. (Iustus Förlag, 2018).
Beckman, N. Svensk rättspraxis, familjerätt 1944–1949, SvJT 1951 s. 97.
Beckman, N. Svensk rättspraxis, familjerätt 1939–1944 II, SvJT 1946 s. 93.
Benndorf, F & Morgell, N-B. *Vad händer vi utmätning?* (Norstedts Juridik, 2020).
Brattström, M & Singer, A. *Rätt arv*, 6. uppl. (Iustus Förlag, 2023).

Bäcklund, A., Johansson, S., Trost, H., Wennberg, S & Wersäll, F. *Brottsbalken En kommentar*, version 25, (JUNO, 2024).

Eriksson, A. *Den nya familjerätten*, 12. uppl. (Norstedts Juridik, 2020).

Friberg, S. *Brottsbalk (1962:700) 11 kap. 1 §*, Lexino lagkommentar. (JUNO, 2021).

Grauers, F. *Ekonomisk familjerätt*. 10. uppl. (Norstedts Juridik, 2022).

Gregow, T. *Utsökningsrätt*. 5. uppl. (Norstedts Juridik, 2020).

Gregow, T. Svensk rättspraxis, exekutionsrätt 1982–1990: I Utsökningsrätt, SvJT 1992 s. 20 f.

Håkansson, G. *Ärvdabalken (1958:637)*, 10 kap. 5 §, Karnov (JUNO) (Hämtad 2025-04-15).

Håkansson, G. *Ärvdabalk (1958:637)*, 23 kap. 1 och 3 §§, Karnov, (JUNO) (Hämtad 2025-04-23).

Kleineman, K. Rättsdogmatisk metod. Nääv. M & Zamboni. M (red.) *Juridisk metodlära*. 2. uppl. (Studentlitteratur, 2018).

Källström, K. *Om testamentsförordnande*. (Norstedts Juridik, 2015).

Mellqvist, M. *Obeståndsrätten: en introduktion*. 9. uppl. (Norstedts Juridik, 2021).

Molin, A & Bokelund Svensson, U. *Bouppteckning och arvskifte Praktiskt handbok*. 9. uppl. (Norstedts Juridik, 2021).

Morgell, N-B. Utsökningsbalken (1981:774), 8 kap. 8 §, Karnov (JUNO) (Hämtad 2025-04-21).

Munukka, J. Lag (1904:48 s.1) om samäganderätt, 6 §, Karnov (JUNO) (Hämtad 2025-04-21).

Nilsson, P., Rydin, U., Silfverberg, C., Rommerud, M & Stenman, O. *Generationsskiften och blandade fång*, 4. uppl., (Norstedts Juridik, 2016).

Ramberg, C. *Civilrätt*, 25. uppl. (Liber, 2018).

Schéele, E & Signäs, P. *Överförmyndare och dödsbon.*, (Norstedts Juridik, 2021).

Walén, G. Ett par arvsrättsliga spørsmål, SvJT 1972 s. 127.

Walén, G & Lind, G. *Ärvdabalken, en lagkommentar Del 1*, version 8A, (JUNO, 2025).

Walén, G & Lind, G. *Ärvdabalken, en lagkommentar Del II*, version 7, (JUNO, 2025).

Walén, G., Gregow, T., Millqvist, G & H. Persson, A. *Utsökningsbalken En kommentar*, Version 6, (JUNO, 2023).

Wickström, A., Komujärvi, U & Persson, M. *Familjerätt: en introduktion*. 4. uppl. (Norstedts Juridik, 2021).

Åkerlind, H. Utmätning av fastighet när gäldenären inte har lagfart, SvJT 1986 s. 380–383.

Elektroniska källor

Kammarkollegiet, *Förutsättningar för permutation*. (2025). <https://www.kammarkollegiet.se/vara-tjanster/stiftelser-testamenten-och-gavor/ansok-om-permutation-av-gavobrev-och-testamenten/forutsattningar-for-permutation> (Hämtad 2025-05-04).

Kronofogden, *Skulderna hos Kronofogden ökar snabbt*. (2025). <https://kronofogden.se/om-kronofogden/nyheter-och-press/pressmeddelande/2025-01-27-skulderna-hos-kronofogden-okar-snabbt>. (Hämtad 2025-04-20).

Kronofogden, *Handbok Utmätning*. (2025). <https://www.kronofogden.se/download/18.79702eca18dd56867f02cee/1712743617724/Handbok-Utmatning.pdf>. (Hämtad 2025-05-24).

Regeringskansliet, *Dödsfall och arv*. (2023). <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/familjeratt/dodsfall-och-arv/>. (Hämtad 2025-04-14).

Skatteverket, *Överlåtelse av och avsägelse från arv*. (2005). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/341256.html?date=2005-12-22> (Hämtad 2025-04-14).

Skatteverket, *Överlåtelse av arv*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.2/340758.html?q=%C3%B6verl%C3%A5telse+av+arv> (Hämtad 2025-04-14).

Skatteverket, *Vilka ärver enligt testamente?*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/340788.html> (Hämtad 2025-04-14).

Skatteverket, *Tredjemansfrågor vid utmätning*. (2025). <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2025.1/322284.html> (Hämtad 2025-04-21).

Sveriges Domstolar, *Boutredning och arvskifte*. (2023). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvskifte/> (Hämtad 2025-04-21).

Sveriges Domstolar, *Allmänna arvsregler*. (2021). <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/allmanna-arvsregler/> (Hämtad 2025-04-14).

Bilaga 1 - Tabell över skuldbelopp per åldersgrupp

Åldersgrupp	2022	2023	2024
0–17	9 121 522	20 580 411	31 200 404
18–25	1 622 139 510	1 845 875 520	1 946 437 342
26–34	12 325 901 477	14 520 607 809	16 567 898 220
35–44	19 645 526 942	25 557 245 737	31 931 413 143
45–54	25 050 090 322	27 545 101 565	31 723 158 607
55–64	20 136 764 235	24 326 761 442	28 924 469 003
65+	22 660 890 656	25 282 957 523	26 841 778 589
Totalt	101 450 434 664	119 099 130 007	137 966 355 308